

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE ÇALIŞTAY YOLUYLA
KÜLTÜREL DUYARLILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ**

Hazırlayan
Asiye ÖZDİŞÇİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

ÇANAKKALE-2018

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE ÇALIŞTAY YOLUYLA
KÜLTÜREL DUYARLILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ**

Hazırlayan
Asiye ÖZDİŞÇİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

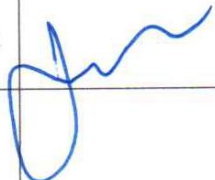

ÇANAKKALE-2018

TEZ ONAY FORMU

Kurum Adı : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Enstitüsü
Program Adı : Hemşirelik
Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ()
Anabilim Dalı : Hemşirelik
Tez Sahibi Adı ve Soyadı: Asiye ÖZDİŞÇİ
Tez Başlığı : Hemşirelik Öğrencilerinde Çalıştay Yoluyla Kültürel
Duyarlılığın Geliştirilmesi
Sınav Yeri : Sağlık Yüksekokulu, 219 numaralı oda
Sınav Tarihi : 01.02.2018 / Saat: 14.00

Yukarıda tanıtımı yapılan tez, Tez Sınav Jürisi tarafından okunmuş, kapsam ve kalite yönünden başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Sınav Jürisi

Danışman (Unvan ve Adı)	Kurumu	İmza
Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Çanakkale Sağlık Yüksek Okulu	
Sınav Jüri Üyeleri (Unvan ve Adları)		
Prof. Dr. Ayla BAYIK TEMEL	Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı	
Doç. Dr. Aysun BABACAN GÜMÜŞ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Çanakkale Sağlık Yüksek Okulu	

Tez sınav jürisi tarafından başarılı olarak kabul edilen Yüksek Lisans/Doktora Tezi Enstitü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

THESIS APPROVAL FORM

Institute Name : Çanakkale Onsekiz Mart University Institute of Health Sciences
Programme Name : Nursing
Programme Level : Master of Science (X) Doctor of Philosophy ()
Department : Nursing
Student Name and Surname: Asiye Özdişci
Title of the Thesis : Develop Cultural Sensitivity Through Workshop in Nursing Students
Examination Place : School of Health, 219
Examination Date : 01.02.2018 / 14.00

We have investigated the present thesis in regard to content and quality and have approved as a Master of Science / Doctor of Philosophy Thesis.

Supervisor (Title and Name)	Institution	Signature
Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ	Çanakkale Onsekiz Mart University, School of Health	
Members of Examination Jury (Titles and Names)		
Prof. Dr. Ayla BAYIK TEMEL	Ege University Faculty of Nursing, Department of Public Health Nursing	
Doç. Dr. Aysun BABACAN GÜMÜŞ	Çanakkale Onsekiz Mart University, School of Health	

The above examination jury decision has been approved by Administrative Board of Health Science Institute,
Canakkale Onsekiz Mart University, with decision dated and numbered.....

BEYAN FORMU

Bu tezin kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynaklar listesine aldığımı, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Madde 8’de belirtilen ve ayrıntılı olarak tanımlanan etiğe aykırı eylemleri (intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayım, dilimleme, haksız yazarlık ve diğer etik ihlali türleri) yapmadığımı onurumla beyan ederim.

Tarih:

Tez Sahibi Adı ve Soyadı: Asiye ZDİŐİ

İmza:

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmamda her türlü bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr Gülbu TANRIVERDİ'ye bana kattıkları, ufkumu açtığı ve değerli zamanını bana ayırdığı için teşekkürlerimi sunarım.

Veri toplama aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarıma, kıymetli araştırma görevlilerine ve çalışmaya dahil olan hemşirelik bölümü öğrencilerine teşekkür ederim.

Kıymetli araştırma görevlisi arkadaşlarım Melike YALÇIN GÜRSOY'a, Özden ERDEM'e ve Nursel GÜLYENLİ'ye yardım ve desteklerinden ötürü teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamın her aşamasında yanımda olan, destek ve sevgisini her zaman hissettiğim sevgili eşim Alphan ÖZDİŞÇİ'ye ve sevgili ablam Sena GÜNAY'a çok teşekkür ederim.

ASIYE ÖZDİŞÇİ

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK.....	I
TEZ ONAY FORMU	II
THESIS APPROVAL FORM.....	III
BEYAN FORMU.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİL LİSTESİ.....	IX
TABLO LİSTESİ	X
ÖZET.....	XI
ABSTRACT	XII
1.GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Kültür.....	3
2.2. Kültürel Duyarlılık	4
2.3. Hemşirelerde Kültürel Duyarlılık.....	4
2.4. Kültürel Duyarlılığı Geliştirmek	6
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	9
3.1. Araştırmanın Türü	9
3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	9
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	9
3.4. Veri Toplama.....	9
3.4.1. Veri Toplama Yöntemi	9
3.4.2. Veri Toplama Aracı	10
3.5. Çalıştay	11
3.6. Araştırmanın Değişkenleri	15

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	15
3.8. Etik	15
3.9. Verilerin Değerlendirilmesi.....	15
4. BULGULAR	16
4.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Yönelik Bulgular	16
4.1.1. Sosyodemografik Özelliklere Yönelik Bulgular.....	16
4.1.2. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Bazı Özelliklere Yönelik Bulgular	18
4.2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisine Yönelik Bulgular	20
4.2.1. Sosyodemografik Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisine Yönelik Bulgular.....	20
4.2.2. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisine Yönelik Bulgular	22
4.3. Öğrencilerin KDÖ Ön Test-Son Test Puanlarına Yönelik Bulgular	26
4.3.1. Çalışma Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puanlarına Yönelik Bulgular	26
4.3.2. Kontrol Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puanlarına Yönelik Bulgular	27
4.3.3. Çalışma ve Kontrol Grupları Ön Test KDÖ Puanlarına Yönelik Bulgular .	28
4.3.4. Çalışma ve Kontrol Grupları Son Test KDÖ Puanlarına Yönelik Bulgular	29
5. TARTIŞMA	30
5.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi ...	30
5.2. Çalışma ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Toplam KDÖ Puan Ortalamaları	34
5.3. Çalışma ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Son Test Sonrası KDÖ Puan Ortalamaları.....	35
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	37
7. KAYNAKLAR	38
8. EKLER.....	42

KISALTMALAR LİSTESİ

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği

KDÖ

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Tasarımı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı

Tablo 2. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Bazı Özellikler

Tablo 3. Sosyodemografik Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi

Tablo 4. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi

Tablo 5. Çalışma Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puan Dağılımı

Tablo 6. Kontrol Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puan Dağılımı

Tablo 7. Çalışma ve Kontrol Grubu Ön Test KDÖ Puan Dağılımı

Tablo 8. Çalışma ve Kontrol Grubu Son Test KDÖ Puan Dağılımı

ÖZET

Araştırma, hemşirelik öğrencilerinde çalıştay yoluyla kültürel duyarlılığın geliştirilmesi amacıyla yapıldı. Randomize Kontrol Gruplu Çalışma (RKC) olan bu araştırmanın evrenini Hemşirelik Bölümüne 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında kayıt yaptıran 131 birinci sınıf öğrencisi oluşturdu. Evrenden örneklem seçimine gidilmedi, öğrencilerin tamamı çalışmaya dahil edildi. Rastgele sayılar tablosunun yardımıyla öğrencilerden 65'i çalışma grubu, 66'sı ise kontrol grubu olarak belirlendi. Çalışma grubundaki öğrenciler telefonlarına gönderilen mesaj ile çalışmaya davet edildi. Çalışmaya 44 öğrenci katıldı. Ön test ve son testleri eksiksiz dolduran çalışma grubundan 41, kontrol grubundan ise 53 öğrenci olmak üzere toplam 94 öğrenci ile çalışma tamamlandı. Veriler, araştırmacı tarafından sınıf ortamında sekiz ay ara ile iki kez toplandı. Verilerin toplanmasında ön test olarak sosyodemografik ve kültürel duyarlılıkla ilişkili özelliklerini tanımlayan sorular ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ); son test olarak ise sadece KDÖ uygulandı. Etik kurul (2011-KAEK-27/2016-E.69330), kurum izinleri ve öğrencilerden yazılı onam alındı. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 16'da tanımlayıcı, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis ve bağımsız gruplarda t testi kullanılarak yapıldı. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin çalıştay öncesinde $94,22 \pm 9,41$ olan KDÖ puan ortalamaları çalıştay sonrasında $99,14 \pm 9,41$ 'e yükseldi, puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($t=2,60$, $df=92$, $p=,011$) ve araştırma hipotezi kabul edildi. Çalıştay sonrasında çalışma grubunda KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimde sorumluluk boyutu puan ortalaması $28,68 \pm 3,58$ 'den $30,29 \pm 3,35$ 'e yükseldi ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($t=-2,504$, $df=40$, $p=,016$). Diğer alt boyut puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte çalışma grubunda artış saptandı.

Sonuç olarak hemşirelik öğrencilerinde çalıştay yoluyla KDÖ puan ortalamalarında artış sağlandı. Bu sonuç doğrultusunda çalıştay programlarının hemşireler ve hemşirelik öğrencileri arasında yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kültürel duyarlılık, Kültürel duyarlılığı geliştirme, Çalıştay, Hemşirelik öğrencileri

ABSTRACT

Developing the Cultural Sensitivity of Nursing Students with a Cultural Sensitivity Workshop

This study aims to develop the cultural sensitivity of nursing students through cultural sensitivity workshops. The study was randomized control group study (RCS), and the population of the study consisted of 131 freshman students enrolled in the 2016-2017 academic year. Sample selection was not performed, and all the students were included in the study. Of the students, 65 were assigned to the experimental group, and 66 were assigned to the control group using basic random sampling. The students in the experimental group were included in the study using a message sent to their phones. A total of 44 students participated in the study. The study was fully completed with 94 students, 41 from the experimental group and 53 from the control group who fully completed the pretests and posttests. The data were collected by researcher in the classroom once in eight months. Descriptive questions identifying the characteristics related about cultural and socio-demographic characteristics and the Intercultural Sensitivity Scale (ISS) was used as pretest and posttest to collect data. Ethical committee (2011-KAEK-27/2016-E.69330) approval, institutional permissions and written consent from the students were obtained. The data were analyzed using SPSS 16 software using descriptive analyses, the Mann-Whitney U test, the Kruskal-Wallis test and the t-test for independent groups. As a result of the study, the cultural sensitivity mean score of the students was 94.22 ± 9.41 , and it rose to 99.14 ± 9.41 after the workshop. The difference between mean scores was statistically significant ($t=2.60$, $df=92$, $P=.011$) and accepted as the research hypothesis. After the workshop, only the interaction engagement sub-scale among ISS mean score increased from 28.68 ± 3.58 to 30.29 ± 3.35 , and the difference was statistically significant ($t=-2.504$, $df=40$, $P=.016$). A statistically non-significant increase in study group was found in other sub-scale mean scores.

In conclusion, the cultural sensitivity mean score of the nursing students was increased by the workshop. In line with this result it is recommended to popularize workshop programs among nurses and nursing students.

Keywords: Cultural sensitivity, Developing cultural sensitivity, Workshop, Nursing student

1.GİRİŞ

Kültürel duyarlılık, bireylerin kültürel geçmişleri, onların ihtiyaçları ve algıları ile aktif olarak ilgilenme (Paternotte ve ark. 2014) ya da kültürel farklılıklara iyi veya kötü, doğru veya yanlış gibi değerleri yakıştırmaksızın bu farklılıkları görebilme yeterliliği olarak tanımlanmaktadır (Orhon 2014). Kültürel duyarlılık hem bilişsel hem de duyuşsal hazırlanmayı gerektiren bir süreçtir (Scholes ve Moore 2000).

Kültürel duyarlılık hemşirelikte kültürel öğrenme stratejileri arasında yer almaktadır (Gallagher 2011). Starr ve Wallace (2009) araştırmasında hemşirelerin kültürel bilgi ve tutuma sahip olduklarını ancak bunu davranışa yansıtmadıklarını saptamıştır. Yurt dışında ve Türkiye’de ulaşılan araştırma sonuçlarına göre kültürel duyarlılığın hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde orta düzeyde olduğu görülmektedir. Li ve ark.’nın (2016) Tayvan’da toplum sağlığı hemşirelerinde yaptığı çalışmada KDÖ puan ortalaması $79,05\pm 7,48$, Chang ve ark.’nın (2013) Kore’de hemşirelik öğrencilerinde yaptığı çalışmada $102,74\pm 8,77$ olarak saptanmıştır. Türkiye’de hemşirelik öğrencilerinde Görüş ve ark.’nın (2015) çalışmasında kültürlerarası duyarlılık ölçeği puan ortalaması $90,13\pm 11,41$; Aslan ve ark.’nın araştırmasında (2015) $77,38\pm 9,2$; Alp ve ark.’nın (2017) araştırmasında $90,46\pm 11,42$; Bıkmaz ve ark.’nın (2015) çalışmasında $72,25\pm 6,99$; Özkan ve ark. (2015) çalışmasında $79,7\pm 6,4$; Yılmaz ve Aktaş’ın (2015) çalışmasında ise $88,8\pm 7,3$ olarak belirlenmiştir. Hemşirelerde yapılan araştırmalarda ise KDÖ puan ortalaması Bulduk ve ark.’nın (2011) yaptığı çalışmada $77,58\pm 9,44$; Toksoy ve ark.’nın (2015) çalışmasında $84,01\pm 9,1$ olarak saptanmıştır.

Literatür kültürel duyarlılığın bazı sosyodemografik ve kültürel özelliklerden etkilendiğine işaret etmektedir. Chang ve ark. (2013) toplum sağlığı hemşirelerinde yeni göçmen kadınlara bakım verme, farklı kültürleri konu alan kitapları okuma, farklı kültürlerden arkadaşlara sahip olma, kültürel farklılıklara odaklanan aktivitelere devam etme ile kültürel duyarlılık arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Oh (2011) hemşirelik öğrencilerinde yaptığı çalışmada kültürel bilgi, empati ve öz etkililik ile kültürel duyarlılık arasında anlamlı pozitif ilişki saptamıştır. Türkiye’de Meydanlıoğlu ve ark. (2015) yaptığı araştırmada öğrencilerin önceden farklı bireylerle etkileşim içinde olma, ikinci bir dili konuşma ve anlama durumlarını,

Aslan ve ark. (2015) cinsiyeti, Parlar Kılıç ve Sevinç (2017) geliri kültürel duyarlılık ile ilişkili faktörler olarak belirlemişlerdir.

Kültürel duyarlılık hem hemşirelik, hem bakım alan hem de sağlık kurumları açısından göz ardı edilemeyecek öneme sahiptir. Kültürel duyarlı yaklaşım ile sağlık çıktıları iyileştirilebilir, mesleki tükenmişlik azaltılabilir, memnuniyet ve bakım kalitesi artırılabilir (Goode ve ark. 2006, Tanrıverdi 2017). Literatür kültürel duyarlılığın geliştirilebileceğine işaret etmektedir (Tanrıverdi 2017). Şimşek ve ark. (2017) hemşire eğitimcilerin hizmet içi eğitimler ve çalıştaylar yoluyla, değişim programlarına dahil olmaya teşvik edilerek ve onlara bu programlara katılmaları için fırsatlar sunarak kültürel duyarlılıklarının gelişebileceğini ifade etmiştir. Hutnik ve Gregory (2008) hemşirelik öğrencilerinde yaptığı araştırmada çalıştay yoluyla kültürel duyarlılığın geliştirildiğini saptamışlardır. Aynı çalışmada çalıştay sonunda öğrencilerin kültürel farkındalığında da olumlu gelişmeler saptanmıştır.

Kültürel duyarlılık bakımın kalitesi için önemli bir değişken olmakla birlikte araştırmalar hemşirelik öğrencilerinde kültürel duyarlılığın yüksek olmadığını ve kültürel duyarlılığın geliştirilebileceğini ortaya koymuştur (Tanrıverdi 2017). Bununla birlikte çalıştay yoluyla kültürel duyarlılığı geliştirmeye yönelik araştırmalara uluslararası düzeyde sınırlı ulaşılmış (Hutnik ve Gregory 2008), Türkiye’de ise ulaşılamamıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın hem çalışma grubunda oluşturacağı farkındalık hem de çalıştayın Türkiye’de ilk defa bir hemşirelik çalışmasında kültürel duyarlılığı geliştirmek için kullanılması yönüyle önemli olduğu düşünülmektedir. Yanı sıra sorunu tanımlamak veya ilişkiyi ortaya koymaktan öte kültür odaklı girişimsel bir araştırma olması yönüyle de önemli olduğu düşünülmektedir.

Amaç

Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinde çalıştay yoluyla kültürel duyarlılığın geliştirilmesi amacıyla yapıldı.

Araştırma Hipotezi

H₁: KDÖ puan ortalaması çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinde çalışmaya katılmayanlara oranla artar.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kültür

Kültür, insanların tüm öğrendiklerini ve paylaştıklarını kapsayan kuşaktan kuşağa aktarılan ve toplumda yaşayan bir kavramdır (Yalçın ve Yoğun Erçen 2004). Türk Dil Kurumu'nda kültür, tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan maddi, manevi değerler ve bunları yaratmada, sonraki nesillere aktarmada kullanılan insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin; muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi olarak tanımlamıştır (<http://www.tdk.gov.tr>, Erişim tarihi: 14 Kasım 2017). Kültürün genel tanımının 'yaşam biçimi', 'maddi ve manevi unsurların bileşimi', 'yapıp ettiğimiz her şey' olduğu söylenebilir (Okçay 2014). Birey, grup ya da toplulukların paylaştıkları ortak deneyimler ve dünyayı algılama biçimlerini anlatan kültür, her bireyin algı durumunu, davranışını, hareketini ve hatta iletişimini etkiler (Orhon 2014).

Kültür, zaman içinde başkalarından öğrenilir, doğuştan gelmez, birbirleriyle iletişime geçen kişiler arasında eşit olmayan şekilde paylaşılır, dinamiktir; her zaman değişkenlik gösterebilir, çeşitlilik gösterir, akla uygundur, alışkanlık ve varsayımlardan oluşur; açıkça söylenmemiştir, o kültüre ait olan bireyler tarafından bile kolayca tarif edilemez, dengelidir; bireylerin tepkileri tahmin edilebilir, etnosentrik olabilir, sosyoekolojik koşullarla ilişkilidir, yaygın ve holistiktir, ritüellere sahiptir, yaşam tarzını belirler ve birçok alanda etkileri görülebilir; sanat, evlilik töreni gibi (Craven ve Hirnle 2007).

Kültürün temel işlevleri arasında toplumun tarihsel süreç içerisinde sahip olduğu tüm değerleri insandan insana aktarması ve yaşatması yer almaktadır. Böylelikle kültür birleştirici ve bütünleştirici bir etki sağlar. Kültür, birey, grup ya da toplumlara yaşam için gerekli davranış önermelerini sunar. Toplumlara, uluslara, gruplara birbirinden ayırır ve onlara kültürel bir kimlik kazandırır. Bireylerin doğal çevreyi kendi istek ve beklentileri doğrultusunda yeniden şekillendirmesini, anlamlandırmasını sağlar (Orhon 2014).

Kültür, sağlık ve hastalık kavramlarının temel belirleyicilerindedir. Bireylerin hastalığı ve sağlığı algılamaları inanç ve geleneklerinden etkilenir. Hastanın hemşirelik bakımından yararlanmasını kendi kültürel değer, inanç ve tutumları

etkiler. Hemşireler ve hastaların kültürel özellikleri birbiriyle örtüşmeyebilir. Hemşirenin kültürel değerleri de hasta bakımına yönelik karar, tutum ve uygulamaları etkiler. Hemşire bilinçli ya da bilinçsiz olarak bakımı kendi kültüründen etkilenecek şekillenebilir (Bayık Temel 2008).

2.2. Kültürel Duyarlılık

Kültürel duyarlılık, bireylerin kültürel geçmişleri, onların ihtiyaçları ve algıları ile aktif olarak ilgilenme (Paternotte ve ark. 2014) ya da kültürel farklılıklara iyi veya kötü, doğru veya yanlış gibi değerleri yakıştırmaksızın bu farklılıkları görebilme yeterliliği olarak tanımlanmaktadır (Orhon 2014). Kültürel duyarlılık, kültürel beceri, kültürel bilgi, kültürel karşılaşma ve kültürel isteğin entegrasyonunu kapsayan kültürel yeterlilik sürecine işaret eder (Campinha-Bacote 2002, Higginbottom ve ark. 2011). Hemşirelerin kültürel gereksinimleri tanımlayabilmesi ve bu gereksinimler doğrultusunda bakım verebilmesi için kültürel yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Literatür kültürel yeterliliğin kültürel duyarlılık, kültürel farkındalık ve kültürel bilgiye sahip olma ile mümkün olacağına işaret etmiştir. Kültürel yeterli bakımın ilk aşamasında ise kültürel duyarlılık yer almaktadır (Leininger ve Mc Farland 2002). Kültürel duyarlı bakım hem bilişsel hem de duyuşsal hazırlanmayı gerektiren bir son ürün olmaktan ziyade bir süreçtir (Scholes ve Moore 2000). Bu nedendir ki hemşirelikte kültürel öğrenme stratejileri arasında kültürel duyarlılık yer almaktadır (Gallagher 2011).

2.3. Hemşirelerde Kültürel Duyarlılık

Artan kültürel farklılıklar nedeniyle sağlık bakım sağlayıcıları birden fazla kültürle karşılaşmakta ve bakım vermek durumunda kalmaktadır. Sadece hastalar değil sağlık bakım sağlayıcıları da farklı kültürlerden gelebilmektedir (Davidson ve ark. 2003, Chen ve Wang 2015). Sağlık bakım sağlayıcıları arasında hastalarla en uzun süre iletişimde kalan grup hemşirelerdir. Hemşirelerin diğer sağlık çalışanlarına göre hastalarla daha fazla zaman geçirme sorumlulukları, farklı inanç ve kültürdeki hastalarla etkin iletişime geçerek bütüncül bir yaklaşımla uygun bakım sunma sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir (Chen ve Wang 2015). Hemşirelerin kültürel gereksinimleri dikkate alarak, bireylere bütüncül bir bakım vermesi

beklenmektedir (Starr ve Wallace 2011, Gallagher 2011). Hemşire, bireylerin kültürü konusunda bilgi sahibi olmalı, onların inanç, değer ve uygulamalarını incelemeli, kültürlerine duyarlı olmalı, değer ve inançlarına saygı göstermeli, etnosentrik ve stereotip olmaktan kaçınmalı ve temel hemşirelik eylemleri fiziksel kadar kültürel de olmalıdır. Tüm hemşireler kültürel bilgilerini artırmak ve nitelikli ve bütüncül bir hemşirelik bakımı sağlamak için çaba harcamalı, sağlığı geliştirmek için öğrenmeyi sürdürmelidirler (Bekar 2001). Kültürel yönden uygun olan bir hizmet hazırlığı, hemşirelerin bireysel olarak kültürel farklılıklar ve benzerlikler hakkında bilgi sahibi olmasını ve duyarlı davranmasını gerektirir (Bulduk ve ark. 2017).

Ulrey ve Amason (2001) kültürel duyarlık için şu soruların cevaplanması gerektiğine işaret etmiştir:

- Hastanın kültürü hakkında ne biliyorum?
- Hastanın tedavisini kültürüne uygun yapıyor muyum?
- Hastaya öneri verirken onun kültürünü düşünüyor muyum?
- Hastayla iletişim kurarken, dilimi değiştiriyor muyum?
- Hastanın değerlerini anlıyor muyum?

Hemşirelerin kültürel olarak duyarlı ve yeterli bir bakım verebilmeleri için gerekli koşullar ise;

- Hemşirelik bakımı verirken kültür kavramını merkez almalı, bireyin kültürel gereksinimleri ile uyumlu bakım sağlamalı,
- Herhangi bir kültürel gelenek içinde var olan bireysel farklılık ve tercihlerin farkında olmalı, bakım bireye özgü olmalı,
- Bakım, bireyin sağlık davranışına karar vermesini kolaylaştırma stratejilerini güçlendirmeyi kapsar. Etnik grup ve ırklar arasında sağlık ve hastalıkta dikkat edilmesi gereken bireysel farklılıkları anlamalı,
- Hemşire kendi kültürünün farkında olmalı, sağlık alanında önyargı ve ırkçılığa karşı koyarken bireysel tercihlerini tanımalı,
- Sağlık, hastalık, tedavi ve bakım kavramlarının karşıt kültür boyutlarının farkında olmalı,
- Hastanın kültürel yapısı içinde çalışmaya istekli olmalı,
- Dil sorunu nedeni ile hemşire-hasta ilişkisine engel durumlarda özellikle etkili iletişimi kolaylaştırma çabası içinde olmalıdır (Bekar 2001).

Kültürel olarak farklılıklar gösteren bireylere hizmet sunan hemşirelerin göstereceği duyarlılık ve farkındalık hizmetin kalitesini artıracaktır.

2.4. Kültürel Duyarlılığı Geliştirmek

Göçmen toplumların aile, çocuk yetiştirme uygulamaları, sağlık ve hastalık rolleri ile ilgili belirli inançları beraberlerinde getirdikleri gerçeği göz önüne alındığında farklı kültürel özelliklere sahip bireyler ile birlikte yaşayabilme, çalışabilme beceri ve bilincine sahip olmanın öneminin gün geçtikçe arttığı, gelecekteki planlamalarda yer alması gerektiği ortaya çıkmaktadır (Bulduk ve ark. 2017).

Kültürel duyarlılık bakımın kalitesini ve sağlık çıktılarını olumlu etkilemektedir. Kültürel farklılıkları anlama ve değerlendirmeye yönelik olumlu bir duygu geliştirmek ve kültürlerarası yetkinliği artırmak için kültürlerarası duyarlı kişilerin benlik saygısı, özdenetim, açık fikirlilik, empati, etkileşime katılım ve önyargısızlık gibi unsurlara sahip olması gerekir (Chen 1997). Literatür kültürel duyarlılığın çok farklı yöntemlerle geliştirebileceğini ve çalıştayların bu yöntemlerden biri olduğuna işaret etmiştir. Hutnik ve Gregory (2008) kültürel duyarlılığın öğretilmesinde çalıştayın etkili bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir. Farklılıkların boyutları, isim ve ilk anılara yönelik egzersizlerin öğrencilerde kültürel farkındalığı arttırdığı, konuşmak için güvenli bir ortam oluşturulduğu gibi olumlu gelişmeler saptanmıştır.

Kültürel duyarlılığın geliştirilmesi öncelikle bireyin kendini hangi aşamada olduğunu sorgulamasıyla başlar, kendi değerlerinin ve ön yargılarının farkında olması, kendi kültürel özelliklerinin dışında başka kültürel değerlerin olabileceğini kabullenmesi ve bu kültürel farklılıkları anlamak ve yanlış değerlendirmemek için çaba sarf etmesi ile devam eder. Kültürel duyarlılığa sahip hemşirelerin bireylere uygun müdahaleleri geliştirebilmesi gerekmektedir (Tanrıverdi 2017).

Tanrıverdi (2014) kültürel duyarlılık için şu yaklaşımları önermiştir;

- Dil başlangıçta problem olsa bile iletişim kurmak için ilk adım atılmalı.
- Bireylerin kültürüne ve diline saygı duyulduğu gösterilmeli.
- İsimlerin doğru olarak nasıl söylendiği öğrenilmeli.
- Yavaş ve anlaşılır konuşmaya özen gösterilmeli.
- Bireylere yardım etmek istenildiği gösterilmeli.

- Dinlemek için zaman ayırmalı.
- Bireyi daha iyi anlamak için zaman ayırmalı.
- Bireyi daha iyi anlamak için yardım istenilmeli.
- Vaatler hakkında dikkatli olunmalı.

Kültürel duyarlılığı geliştirebilmek için şu temel referans noktalardan hareket edebiliriz;

- Farklı sosyal ve kültürel değerlerin varlığı benimsenmeli,
- Her bireyin kendine özgü algılarının olduğu ve olaylara farklı anlamlar yükleyebileceği bunun doğrultusunda davranışlarını sergilenmesinde de farklılıklar olabileceği hatırlanmalı,
- Farklı kültürel yaklaşımlar içerisinde yine farklı karar alma yöntemleri ve yaklaşımlarının olabileceği unutulmamalı,
- Zaman algılarının farklılık gösterebileceği hatırlanmalı; bazı kültürler zamanı önemli bir değer, hatta maddi bir değermiş gibi algılarken, bir başka kültür daha rahat değerlendirilebilecek bir yaklaşımda olabilir,
- Bireysel mesafe ve mekan algılarının kişiye özel olduğu unutulmamalı; bazı kültürlerde yakın bireysel ilişkiler ve iletişim tercih nedeniyle başka kültürlerde bireylerarası mesafe tercih ediliyor olabilir,
- Sözlü ve sözsüz iletişimi kullanma biçimlerinde farklılıklar olabileceği unutulmamalı,
- Farklı kültürel özellikler nedeniyle bireylerin kendilerini ifade ederken yöneldikleri olumsuz eğilimler çatışmadan uzak bir yaklaşımla karşılanmalı,
- Kültüre özgü beden dillerinin, vurguların, ifadelerin olduğu hatırlanmalı; bir kültürde yer alan beden dilinin farklı bir kültürde çok daha farklı anlamlar taşıyabileceğini unutulmamalı,
- Farklı davranış kurallarının olabileceği bilinmeli; bir kültürel yapıda doğru olarak bilinen bir davranışın farklı bir kültür içerisinde olumlu karşılanmayacak şekilde algılanabileceği unutulmamalı,
- Farklı kültürler arası etkileşim ve iletişim süreçleri içerisinde belli kavramların farklılaşabilecekleri veya farklı algılanabilecekleri hatırlanmalı,

- Ayrı dilleri konuşanlarda olduğu gibi aynı dili konuşanların arasında da çeşitli nedenler ile paylaşım ve anlaşma süreçlerinde engeller ile farklılaşmalar olabileceği unutulmamalı (Orhon 2014).

Hemşirelerin kültürel duyarlılıklarını geliştirmeye çalışması sadece bakım verdikleri bireylerin memnuniyetini değil aynı zamanda kendilerinin de mesleki doyum ve memnuniyetini artırır. Hemşireler ve bakım verilen birey arasında yaşanan sorunların büyük oranda hemşirelerin kültürel duyarlılıklarının yeterli düzeyde olmamasından kaynaklanır (Tanrıverdi 2017).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Türü

Araştırma randomize kontrol gruplu çalışma olarak yapıldı.

3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü birinci sınıf öğrencilerinde Eylül 2016- Haziran 2017 tarihleri arasında yapıldı.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümüne 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında kayıt yaptıran 131 birinci sınıf öğrencisi oluşturdu. Evrenin sadece birinci sınıflardan belirlenmesinde, birinci sınıf öğrencilerinin eğitim sürecine henüz başlamış olmaları ve klinik deneyimlerinin olmamaları belirleyici oldu. Evrenden örneklem seçimine gidilmedi ve araştırmaya katılmayı kabul eden 131 öğrenciyle yani evrenin tamamıyla araştırmaya başlandı. Ön test uygulanırken öğrencilere anketlerin üzerine ad ve soyad yazmamaları, sadece kendileriyle iletişime geçilebilecek bir cep telefonu numarası yazmaları istendi. Öğrencilerin anketleri birden 131'e kadar numaralandırıldı. Rastgele sayılar tablosunun yardımıyla 65 öğrenci belirlendi ve belirlenen bu öğrencilerden bir grup oluşturuldu. Geriye kalan 66 öğrenci ise ikinci grubu oluşturdu. Gruplardan biri çalışma diğeri kontrol grubu olarak kura ile belirlendi. Çalışma grubu olarak belirlenen 65 öğrencinin cep telefonlarına üç gün öncesinde mesaj atılarak çalışmaya davet edildi. Çalışmaya çalışma grubu olarak belirlenen 65 öğrenciden 44' ü katıldı. Ön test ve son testleri eksiksiz dolduran ve çalışmaya katılan 41 öğrenci çalışma grubundan, yine ön test ve son testleri eksiksiz dolduran 53 öğrenci kontrol grubundan olmak üzere 94 öğrenci ile tamamlandı.

3.4. Veri Toplama

3.4.1. Veri Toplama Yöntemi

Veriler araştırmacı tarafından ön test ve son test olarak iki kez yüz yüze görüşme yöntemiyle toplandı. Çanakkale Sağlık Yüksekokulu öğrenci işlerinden 2016-2017 Eğitim Öğretim yılı Hemşirelik Bölümü birinci sınıf öğrencilerinin listesi alındı.

Öğrencilere sınıf ortamında araştırmanın amacı anlatıldı. Anketler öğrencilere dağıtılıp 15 dakika sonra toplandı. Ön test verilerinin toplanma süreci öğrencilerin farklı şubelerde olmasından dolayı üç farklı tarihte toplanabildi (Ön test veri toplama tarihleri: 26.09.2016, 03.10.2016 ve 10.10.2016). Son test verileri ise final sınavı öncesinde tek seferde toplandı (Son test veri toplama tarihi: 05.06.2017).

3.4.2. Veri Toplama Aracı

Veriler anket formu (Ek 1) ile toplandı. Anket formu araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda (Chen ve Starosta 2000, Bayık Temel 2007, Ruddock ve Turner 2007, Chang ve ark. 2013, Bekiroğlu ve Balcı 2014, Aslan ve ark. 2015, Egelioglu Çetişli ve ark. 2016) hazırlandı. Anket formu sosyodemografik (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma, anne ve baba eğitim durumu, aile tipi, çalışma durumu, ailenin ve kendi gelir-gider durumu, yaşadığı coğrafi bölge, yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yerleşim yeri, Çanakkale’de bulunma nedeni) ve kültürel duyarlılıkla ilgili özellikleri (hemşireliği tercih etme durumu, fiziksel bir engele veya kronik hastalığa sahip olma, dinsel ve cinsel yönelim, kültürler arası hemşirelik kavramını duyma, yabancı uyruklu akraba veya arkadaşına sahip olma, yurt dışında bulunma, yabancı dil bilme, öğrenci değişim programına katılmış olma veya katılmaya isteklilik, farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izleme, farklı kültürleri/dinleri/yaşam biçimlerini merak etme) kapsayan 35 soru ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeğinden (KDÖ) (Ek 2) oluşturuldu.

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği:

Chen ve Starosta tarafından 2000 yılında geliştirilen, Bulduk ve ark. tarafından 2011 yılında Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış (Ek 3) KDÖ kültürlerarası duyarlı olmak için gerekli beş duygusal boyutu içeren 24 maddeli ölçektir. Ölçeğin iletişimde sorumluluk boyutu 1, 11, 13, 21, 22, 23 ve 24. maddelerden, kültürel farklılıklara saygı boyutu 2, 7, 8, 16, 18 ve 20. maddelerden, iletişimde kendine güvenme boyutu 3, 4, 5, 6 ve 10. maddelerden, iletişimden hoşlanma boyutu 9, 12 ve 15. maddelerden ve iletişimde dikkatli olma boyutu 14, 17 ve 19. maddelerden oluşmaktadır. 5’li likert tipi derecelendirmeye sahip bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 120’dir. Ölçekten alınan

puanın yüksek olması bireylerin kültürlerarası duyarlılığa sahip olduklarını göstermektedir. Ölçeğin 2, 4, 7, 9, 12, 15, 18, 20 ve 22 no'lu maddeleri ters olarak kodlanmaktadır. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı geçerlilik güvenirlik çalışmasında 0,72, bu araştırmada ise 0,77 olarak bulundu. Ölçeğin geçerlik çalışmasında; kapsam ve yapı geçerliği kullanılmıştır. Kapsam geçerlik indeksi KDÖ için 0,86 bulunmuştur. Yapı geçerliği çalışmasında; 24 maddeli ölçeğin 6 faktörlü yapıya sahip olduğu belirlenmiş ve maddelerin faktör yük değerleri; ,33-,82 arasında değişmiştir (Bulduk ve ark. 2011).

3.5. Çalıştay

Çalıştayın Amacı

Çalışmaya katılan öğrencilerde kültürel duyarlılığı geliştirmek.

Çalıştay Programının İçeriği ve Hedefler

Çalıştayın amacına uygun olarak çalıştay programında, öğrencilerin kültürel farkındalığını artırmaya yönelik bir dizi girişim planlandı ve uygulandı. Çalıştay programında, genel olarak kültürel bilgi ve kültürel farkındalığı artırma yoluyla kültürel duyarlılığı geliştirmeye odaklanıldı.

Çalıştayın ilk bölümünde (09.00-10.30) çalıştayın amacı, kültürel yeterliliğin tanımı, önemi ve kültürel yeterli yaklaşım sürecinde kültürel duyarlılığın yeri ve önemi sunum şeklinde slayt destekli anlatıldı. Bu sunumla öğrencilerde kültürel duyarlılığa yönelik genel bir bakış açısı, bilişsel düzeyde bir farkındalık oluşturulması hedeflendi.

Çalıştayın ikinci bölümünde (10.45-12.30) öğrencilere ilk önce internet görsellerinden farklı kültürlerle yönelik hazırlanan 7 dakikalık fotoğraf slayt sunumu müzik eşliğinde gösterildi. Gösterim bittikten sonra fotoğraflara yönelik öğrencilerden yazılı ve/veya sözlü geri bildirim alındı. Sözlü geri bildirimler sınıf ortamında değerlendirildi. Arkasından kültür ve kültürel yeterli yaklaşımın hemşireler için önemi nedir, kapsamı nedir sorularının yanıtı öğrencilere slayt sunumu eşliğinde anlatıldı. Sunumun arkasından ise öğrencilere dünyadaki farklı ilginç kültürleri konu alan videolar izletilerek sonrasında videolara yönelik düşünceler sözlü ve/veya yazılı olarak alındı. Bu bölümde amaç öğrencilere kendi

kültürlerinin dışında çok farklı kültürler olduğunu göstermek ve farkındalık oluşturmaktı. Bu bölümde son olarakta öğrencilerin farklı bir kültürde yaşadıkları ilk deneyimleri üzerinde düşünmeleri ve aktarmak isteyenlerin sözlü ve/veya yazılı geri bildirim vermesi istendi. Sözlü deneyimler grupta değerlendirildi. Öğrencilerin deneyimledikleri bu farklılıkları ne zaman ne şekilde deneyimlediklerini, hissettiklerini ifade etmeleri ve şu anki duygularıyla analiz etmeleri istendi, kendilerinde bir farkındalık oluşmaları beklendi.

Çalıştayın üçüncü bölümde (13.30-14.30) öncelikle kadınların farklı kültürlerdeki güzellik algısı, davranışlarını konu alan bir youtube videosu izletildi. Sonrasında öğrencilere bu videolar hakkında görüşleri soruldu. Onlara göre nelerin doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü, normal ya da anormal olduğu soruldu. Grup içinde tartışıldı. Bu bölümde amaç öğrencilere iyi, doğru ya da normal algılarının kültürlere göre ne kadar farklılık gösterdiğini göstermektir.

Çalıştayın dördüncü bölümünde (14.45-17.00) öğrenciler kadın ve erkek olarak gruplandırıldı. Öğrencilere kadının ve erkeğin rollerine vurgu yapan doğaçlama 5-10 dakikalık bir rol play hazırlamaları istendi. Her iki grup için ayrı mekanlar gösterildi. 30 dakika süre verildi. Kadın öğrenciler hem erkek hem kadın; erkek öğrenciler de aynı şekilde kadın ve erkek rollerini oynadı. Sahne ortamında gösterimler yapıldı. Her iki gösterim de öğrenci grupları tarafından değerlendirildi. Rol playler sonrasında kadına ve erkeğe yükledikleri rollerin kültürel alt yapısı tartışıldı. Kadın ve erkeğe verilen farklı rollerin gerekçeleri değerlendirildi. Bu yolla öğrencilerin kültürel farkındalıklarının artırılması hedeflendi.

Çalıştay Programının Uygulanması

Çalıştay 4 Mart 2017 tarihinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sağlık Yüksekokulu'nda yapıldı (Ek 4). Çalışma grubuna belirlenen öğrenciler üç gün öncesinden telefonlarına gönderilen mesaj ile çalışmaya davet edildi. Öğrencilerin aynı mesajla, belirlenen noktalardan yaka kartlarını almaları istendi ve çalışmaya katılacak öğrencilere isimsiz yaka kartları dağıtıldı (Ek 5). Çalıştay sonrasında öğrencilere imzalı ancak isimsiz katılım belgesi verildi. Öğrencilerin kendi isimlerini imzalı olan bu katılım belgelerine yazmaları söylendi (Ek 6).

Çalıştay Programı

09.00- 10.30

- Giriş ve amaç
- Kültürel yeterli yaklaşım nedir ve neden önemlidir?
- Kültürel yeterlilik yaklaşım sürecinde *kültürel duyarlılığın* yeri ve önemi nedir?

10.30-10.45 Kahve arası

10.45-12.30

- Dünyadan farklı kültür slayt gösterimi (müzikli)
- Fotoğraflar hakkında öğrenci düşünceleri (sözlü ve yazılı yanıtlar alındı)
- Kültür ve kültürel yeterli yaklaşım hemşireler için neden önemli?
- Kültürel yeterli yaklaşımın içeriği (**Kültürel duyarlık**, kültürel farkındalık, kültürel yeterli iletişim, kültürel güvenlik)
- Farklı kültürlerden video gösterimleri
(<https://www.youtube.com/watch?v=bLUXNfACMpg> Erişim tarihi: 04 Mart 2017)

- Videoları izlerken ne hissettiniz? Neler düşündünüz? (Sözlü ve yazılı)
- Kültürel farklılıklara yönelik ilk deneyimler, hissettikleriniz (Sözlü ve yazılı yanıtlar alındı). Farklı kültürlerle iletişim kurmanın güçlükleri nelerdir? grup çalışması

12.30-13.30 Yemek arası

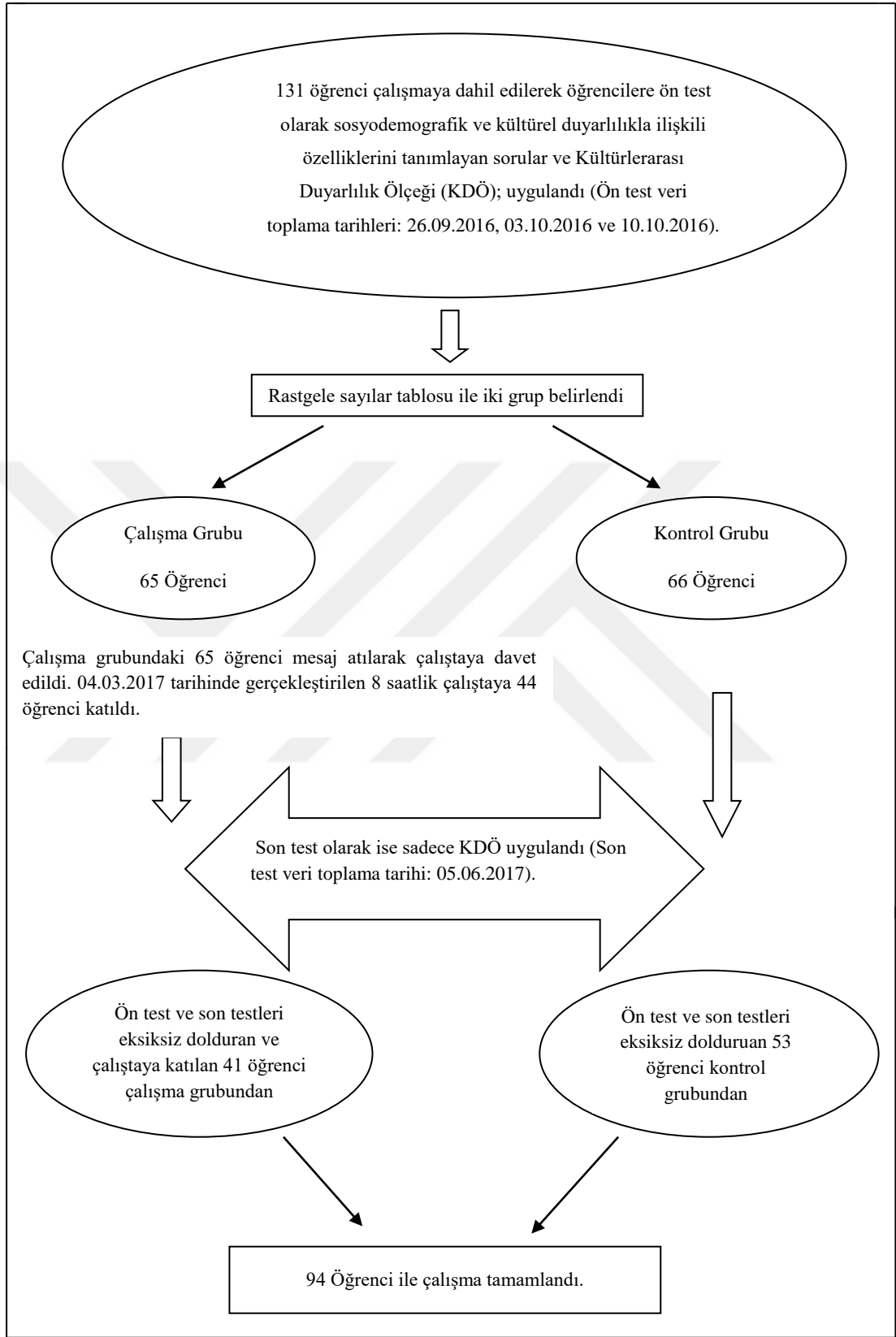
13.30-14.30

- Farklı kültürlerden video gösterimleri
(<https://www.youtube.com/watch?v=2z0ZSXNaluk> Erişim tarihi: 04 Mart 2017)
- Size göre iyi-kötü, doğru-yanlış, normal-anormal olanlar neydi? Bunların belirleyicisi nedir? Sizin doğrularınız herkes için doğru olmalı mı?

14.30-14.45 Kahve arası

14.45-16.00

- Rol play (Konu: konu alan bir rol play. Kadınlar hem kadını hem erkeği, erkeklerde hem kadını hem de erkeği canlandırdı)
- Rol playın analizi
- Sonuç ve öneriler

Şekil 1. Araştırmanın Tasarımı

3.6. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmada kültürlerarası duyarlılık puan ortalaması bağımlı değişkeni, çalışmaya katılma durumu ise bağımsız değişkeni oluşturdu.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece bir üniversitenin hemşirelik lisans programı birinci sınıf öğrencilerine yapılması bu araştırmanın sınırlılığı olarak gösterilebilir.

3.8. Etik

Araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul (2011-KAEK-27/2016-E.69330) (Ek 7) izni, Kurum izni (Ek 8, Ek 9, Ek 10, Ek 11) ve öğrencilerden yazılı onam alınarak yapıldı. Anket formlarını uygulamadan önce öğrencilere çalışmanın amacı ve sonuçların nasıl kullanılacağı anlatıldı. Veri toplama sürecinin eğitimi etkilememesine özen gösterildi. Araştırmanın tamamlanmasından sonra kontrol grubundaki öğrencilerin çalışmaktan elde edilen olumlu sonuçların etkisinden mağdur olmamaları için gönüllü olmaları halinde aynı çalışmaya tekrarlanacaktır.

3.9. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS for Windows (Statistical Package for Social science for Windows, Version 16.0) paket programı kullanıldı. Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik ve kültürel duyarlılıkla ilgili özellikleri yüzde ve ortalamalar ile değerlendirildi. Normal dağılım Shapiro-Wilk ile değerlendirildi. Çalışma ve kontrol grubunun sosyodemografik ve kültürel duyarlılıkla ilgili özelliklerini karşılaştırmak için χ^2 testi, sosyodemografik ve kültürel duyarlılıkla ilgili özelliklerin KDÖ puan ortalamasına etkisi; Mann-Whitney U, Kruskal Wallis ve bağımsız gruplarda t testi kullanılarak değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p \leq 0,05$ olarak kabul edildi.

4. BULGULAR

Araştırmanın bulguları üç ana başlık ve alt başlıklar şeklinde ele alındı.

- Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular
 - Sosyodemografik özelliklere yönelik bulgular
 - Kültürel duyarlılıkla ilgili bazı özelliklere yönelik bulgular
- Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin KDÖ puan ortalamalarına etkisine yönelik bulgular
 - Sosyodemografik özelliklerin KDÖ puan ortalamasına etkisine yönelik bulgular
 - Kültürel duyarlılıkla ilgili özelliklerin KDÖ puan ortalamasına etkisine yönelik bulgular
- Öğrencilerin KDÖ ön test ve son test puanlarına yönelik bulgular
 - Çalışma grubu ön test ve son test KDÖ puanlarına yönelik bulgular
 - Kontrol grubu ön test ve son test KDÖ puanlarına yönelik bulgular
 - Çalışma ve kontrol grupları ön test KDÖ puanlara yönelik bulgular
 - Çalışma ve kontrol grupları son test KDÖ puanlara yönelik bulgular

4.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Yönelik Bulgular

Bu bölüm öğrencilerin sosyodemografik ve kültürel duyarlılıkla ilgili özelliklerini içeren çalışma ve kontrol grubuna yönelik karşılaştırmalı bulgulardan oluşturuldu.

4.1.1. Sosyodemografik Özelliklere Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $18,50 \pm 1,07$ olduğu saptandı. Öğrencilerin diğer sosyodemografik özellikleri incelendiğinde, çoğunluğu kadın (%84), annesi (%56,4) ve babası (39,4) ilkokul mezunu, çekirdek ailede yaşadığı (%84) saptandı. Öğrencilerin %1,1'inin çalıştığı (garson), %58,5'inin ise gelirin giderine denk olduğu saptandı. Öğrencilerin çoğunluğunun Marmara Bölgesinde yaşadığı (%27,7), yaşantısının büyük kısmını kentte geçirmiş olduğu (%61,7), öğrenci olduğu için Çanakkale'de bulunduğu (%92,6), kronik hastalığı (%97,6) ve fiziksel engeli (%100) olmadığı saptandı (Tablo 1). Çalışma ve kontrol gruplarının sosyodemografik özellikleri arasında yalnızca aile tipinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulundu (Tablo 1, $p=,049$).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (N: 94)

Özellikler		Çalışma n (%)	Kontrol n (%)	Toplam n (%)	Anlamlılık
Yaş (ort±SS, %)		18,50±1,07 (57,4)			
Cinsiyet	Kadın	35 (85,4)	44 (83)	79 (84)	$\chi^2=,095$ df= 1 p= ,758
	Erkek	6 (14,6)	9 (17)	15(16)	
Medeni durum	Bekar	41 (100)	52 (98,1)	93 (98,9)	$\chi^2 = ,782$ df= 1 p= ,377
	Evli	-	1 (1,9)	1 (1,1)	
Anne eğitim durumu	Okur- yazar değil	3 (7,3)	-	3(3,2)	$\chi^2 = 7,318$ df= 5 p= ,198
	Okur-yazar	2 (4,9)	3 (5,7)	5(5,3)	
	İlkokul	19 (46,3)	34 (64,2)	53(56,4)	
	Ortaokul	8 (19,5)	6 (11,3)	14(14,9)	
	Lise	9 (22)	10 (18,9)	19(20,2)	
Baba eğitim durumu	Okur-yazar	-	2 (3,8)	2(2,1)	$\chi^2 = 4,374$ df= 4 p= ,358
	İlkokul	17 (41,5)	20 (37,7)	37(39,4)	
	Ortaokul	10 (24,4)	13 (24,5)	23(24,5)	
	Lise ve üzeri	14 (34,1)	18 (34)	32(34,2)	
Aile tipi	Çekirdek aile	38 (92,7)	41 (77,4)	79(84)	$\chi^2 = 6,044$ df= 2 p= ,049
	Geniş aile	1 (2,4)	10 (18,9)	11(11,7)	
	Parçalanmış aile	2 (4,9)	2 (3,8)	4(4,3)	
Çalışma durumu	Evet	1(2,4)	-	1(1,1)	$\chi^2 = 1,307$ df= 1 p= ,253
	Hayır	40 (97,6)	53 (100)	93(98,9)	
Kendi gelir- gider durumu	Gelir-gidere denk	24 (58,5)	31 (58,5)	55(58,5)	$\chi^2 = 3,444$ df= 2 p= ,179
	Gelir-giderden az	17 (41,5)	18 (34)	35(37,2)	
	Gelir-giderden fazla	-	4 (7,5)	4(4,3)	
Yaşadığı coğrafi bölge	Ege	14 (34,1)	6 (11,3)	20(21,3)	$\chi^2 = 9,138$ df= 7 p= ,243
	Marmara	9 (22)	17 (32,1)	26(27,7)	
	Karadeniz	5 (12,2)	8 (15,1)	13(13,8)	
	İç Anadolu	3 (7,3)	5 (9,4)	8(8,5)	
	Akdeniz	3 (7,3)	6 (11,3)	9(9,6)	
	Güneydoğu Anadolu	-	2 (3,8)	2(2,1)	
	Doğu Anadolu	5 (12,2)	5 (9,4)	10(10,6)	
	Yabancı uyruklu	2 (4,9)	4 (7,5)	6(6,4)	
Yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yerleşim	Kent	28 (68,3)	30 (56,6)	58(61,7)	$\chi^2 = 1,495$ df= 2 p= ,474
	Kasaba	6 (14,6)	9 (17)	15(16)	
	Köy	7 (17,1)	14 (26,4)	21(22,3)	
Çanakkale'de bulunma nedeni	Öğrenci olduğu için	40 (97,6)	47 (88,7)	87(92,6)	$\chi^2 = 2,878$ df= 2 p= ,237
	Ailesinin işi nedeniyle	-	2 (3,8)	2(2,1)	
	Memleketi	1 (2,4)	4 (7,5)	5(5,3)	
Kronik hastalık	Var	-	2 (3,8)	2(2,1)	$\chi^2 = 1,581$ df= 1 p= ,209
	Yok	41 (100)	51 (96,2)	92(97,9)	

4.1.2. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Bazı Özelliklere Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %81,9'unun hemşireliği isteyerek tercih ettiği saptandı. Öğrencilerin %70,2'si Müslüman ve %50'si cinsel yönelimini karşı cins olarak belirtti. Öğrencilerin %79,8'i kültürlerarası hemşirelik kavramını duymamış, %16'sı yabancı uyruklu akrabaya, %55,3'ü yabancı uyruklu arkadaşına sahip, %17'si yurtdışında bulunmuş, %52,1'i ikinci bir dil biliyor, %28,7'si ikinci dili iletişimde kullanmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%92,6) öğrenci değişim programına katılmamış, katılmak istemektedir (% 84). Öğrencilerin %93,6'sı farklı kültürleri, dinleri, yaşam biçimini merak ediyor, %94,7'si kitle iletişim araçlarını kullanarak farklı kültürleri konu alan programları izliyor (Tablo 2). Çalışma ve kontrol grupları arasında kültürel duyarlılıkla ilgili tanımlayıcı özelliklerde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (Tablo 2, $p>0,05$).

Tablo 2. Öğrencilerin Kültürel Duyarlılıkla İlgili Bazı Özellikleri (N: 94)

Özellikler		Çalışma n (%)	Kontrol n (%)	Toplam n (%)	Anlamlılık
Hemşireliği tercih etme durumu	İsteyerek	34 (82,9)	43 (81,1)	77 (81,9)	$x^2=,050$ df=1 p=,823
	İstemeyerek	7 (17,1)	10 (18,9)	17 (18,1)	
Kültürlerarası hemşirelik kavramını duyma	Duydum	8 (19,5)	11 (20,8)	19 (20,2)	$x^2=,022$ df=1 p=,882
	Duymadım	33 (80,5)	42 (79,2)	75 (79,8)	
Yabancı uyruklu akraba	Evet	4 (9,8)	12 (22,6)	16 (17)	$x^2= 2,718$ df=1 p=,099
	Hayır	37 (90,2)	41 (77,4)	78 (83)	
Yurtdışında bulunma	Evet	5 (12,2)	11 (20,8)	16 (17)	$x^2=1,199$ df=1 p=,273
	Hayır	36 (87,8)	42 (79,2)	78 (83)	
Yabancı uyruklu arkadaş	Evet	20 (48,8)	32 (60,4)	52 (55,3)	$x^2=1,258$ df=1 p=,262
	Hayır	21 (51,2)	21 (39,6)	42 (44,7)	
İkinci dil	Evet	23 (56,1)	26 (49,1)	49 (52,1)	$x^2= ,459$ df=1 p= ,498
	Hayır	18 (43,9)	27 (50,9)	45 (47,9)	
İkinci dili iletişimde kullanma	Evet	12 (29,3)	15 (28,3)	27 (28,7)	$x^2=,011$ df=1 p=,918
	Hayır	29 (70,7)	38 (71,7)	67 (71,3)	
Öğrenci değişim programına katılma	Evet	2 (4,9)	5 (9,4)	7 (7,4)	$x^2=,696$ df=1 p=,404
	Hayır	39 (95,1)	48 (90,6)	87 (92,6)	
Öğrenci değişim programına katılmaya isteklilik	Evet	37 (90,2)	42 (79,2)	79 (84)	$x^2=2,085$ df=1 p=,149
	Hayır	4 (9,8)	11 (20,8)	15 (16)	
Farklı kültürleri konu alan program izleme	Evet	38 (92,7)	51 (96,2)	89 (94,7)	$x^2=,576$ df=1 p=,448
	Hayır	3 (7,3)	2 (3,8)	5 (5,3)	
Farklı kültürleri, dinler, yaşam biçimlerini merak etme	Evet	39 (95,1)	49 (92,5)	88 (93,6)	$x^2=1,631$ df=2 p=,442
	Hayır	2 (4,9)	4 (7,5)	6 (2,1)	

4.2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisine Yönelik Bulgular

4.2.1. Sosyodemografik Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisine Yönelik Bulgular

Öğrencilerin anne ve baba eğitimi, aile tipi, kendi gelir durumu, yaşadığı coğrafi bölge ve yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yerleşim biriminin KDÖ puan ortalamalarında anlamlı farklılık oluşturmadığı (Tablo 3, $p>0,05$) bununla birlikte öğrencilerdeki cinsiyet farklılığının KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimde dikkatli olma boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptandı. Kadın öğrencilerin iletişimde dikkatli olma boyutu puan ortalaması $12,48\pm1,32$ iken erkek öğrencilerin puan ortalaması $11,60\pm1,50$ olarak saptanmış olup kadın öğrencilerde daha yüksek olduğu görüldü (Tablo 3, $p<0,05$).

Tablo 3. Sosyodemografik Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi

Özellikler		İletişimde sorumluluk	Kültürel farklılıklara saygı	İletişimde kendine güvenme	İletişimden hoşlanma	İletişimde dikkatli olma	Toplam
Cinsiyet	Kadın	28,34±3,67	25,51±2,91	17,68±3,35	11,51±2,21	12,48±1,32	95,48±1,00
	Erkek	27,20±3,98	24,06±2,65	18±2,26	11,86±2,69	11,60±1,50	91,86±9,45
		t= 1,088	t= 1,793	t= -,349	t= -,537	t= 2,306	t= 1,283
	Test ve p değeri	df=92 p= ,279	df=92 p= ,076	df=92 p= ,728	df=92 p= ,592	df=92 p= ,023	df= 92 p= ,203
Anne eğitim durumu	Okur- yazar değil	29,33±1,52	26,66±2,51	19,66±3,21	14,66±4,04	13,33±1,15	1,03±8,38
	Okur-yazar	29,00±4,74	25,60±3,57	19,20±2,58	12,00±1,41	12,00±1,41	97,80±1,15
	İlkokul	27,79±3,85	25,05±2,98	17,54±3,21	11,50±2,25	12,30±1,40	93,90±1,01
	Ortaokul	28,35±4,39	25,28±3,56	18,64±2,79	12,00±2,14	12,00±1,51	96,14±1,06
	Lise	28,66±3,00	25,77±2,10	17,11±3,69	10,88±2,13	12,66±1,28	95,11±9,12
	Üniversite	28,00	23,00	13,00	10,00	12,00	86,00
	Test ve p değeri	KW=1,657 df=5 p= ,894	KW=2,302 df=5 p= ,806	KW=7,315 df=5 p= ,198	KW=5,185 df=5 p= ,394	KW=4,273 df=5 p= ,511	KW=4,502 df=5 p= ,480
Baba eğitim durumu	Okur-yazar	32,50±0,70	29,50±0,70	21,50±2,12	13,00±1,41	12,50±0,70	1,09
	İlkokul	28,40±3,43	25,48±2,84	17,10±2,71	11,54±1,92	12,43±1,09	94,72±7,78
	Ortaokul	28,00±4,31	25,60±2,65	18,69±3,48	12,26±2,54	12,17±1,61	96,82±1,11
	Lise	27,45±3,85	24,65±3,40	17,60±3,28	11,05±2,58	12,20±1,79	92,90±1,11
	Üniversite	28,16±3,35	24,41±2,39	17,41±3,62	11,00±2,29	12,58±1,16	92,75±1,15
	Test ve p değeri	KW=4,153 df=3 p= ,245	KW=6,197 df=3 p= ,102	KW=5,901 df=3 p= ,117	KW=2,625 df=3 p= ,453	KW=,645 df=3 p= ,886	KW=5,968 df=3 p= ,113

Tablo 3. Sosyodemografik Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi (devam)

Özellikler		İletişimde sorumluluk	Kültürel farklılıklara saygı	İletişimde kendine güvenme	İletişimden hoşlanma	İletişimde dikkatli olma	Toplam
Aile tipi	Çekirdek aile	28,35±3,42	25,35±2,72	17,63±3,10	11,62±2,33	12,43±1,38	95,18±9,33
	Geniş aile	26,27±4,51	24,45±3,90	18,27±4,33	11,36±2,11	11,90±1,13	92,27±1,33
	Parçalanmış aile	29,50±6,45	26,25±3,77	18,25±1,25	11,25±2,21	11,75±2,06	96,50±1,51
	Test ve p değeri	df=2 p=,155	df=2 p=,552	df=2 p=,719	df=2 p=,861	df=2 p=,363	df=2 p=,488
Kendi gelir-gider durumu	Denk	28,49±3,63	25,20±2,91	17,96±3,41	11,76±2,41	12,40±1,46	95,60±1,05
	Gelir az	27,63±3,89	25,40±3,05	17,37±2,90	11,34±2,12	12,31±1,23	94,22±9,49
	Gelir fazla	27,75±4,11	25,50±1,91	17,75±3,09	11,00±2,16	11,75±1,89	91,25±8,30
	Test ve p değeri	df=2 p=,554	df=2 p=,832	df=2 p=,722	df=2 p=,562	df=2 p=,811	df=2 p=,526
Yaşadığı coğrafi bölge	Ege	28,85±3,58	25,95±2,16	17,60±3,40	11,70±2,57	12,05±1,31	96,15±8,56
	Marmara	28,11±3,17	24,57±2,99	18,30±3,01	11,34±2,07	12,50±1,50	94,03±9,83
	Karadeniz	29,15±2,88	25,84±2,26	16,53±1,80	11,69±1,25	12,69±1,03	95,92±6,72
	İç Anadolu	28,62±4,10	26,25±2,54	17,12±4,32	11,87±1,88	12,00±1,30	95,87±1,19
	Akdeniz	30,00±3,53	25,88±4,01	19,66±3,39	13,11±1,96	13,11±0,78	1,02±9,92
	G.doğu Anadolu	27,50±3,53	25,00±2,82	15,50±3,53	10,00±2,82	12,50±2,12	90,50±1,06
	Doğu Anadolu	25,80±4,02	24,40±1,57	17,60±3,40	11,30±3,59	17,70±1,82	90,70±1,07
	Yabancı uyruklu	24,66±5,20	24,33±5,60	17,16±3,12	10,16±1,60	12,16±1,47	88,50±1,45
Test ve p değeri	df=7 p=,242	df=7 p=,456	df=7 p=,391	df=7 p=,186	df=7 p=,279	df=7 p=,256	
Yaşamının geçtiği yerleşim	Kent	28,77±3,71	25,13±2,66	17,72±3,19	11,74±2,43	12,31±1,39	95,86±1,01
	Kasaba	28,46±3,02	26,13±2,97	17,46±3,79	11,20±2,07	12,60±1,05	95,86±9,03
	Köy	26,23±3,72	25,09±3,50	17,95±2,88	11,38±2,06	12,23±1,60	92,95±1,04
	Test ve p değeri	df=2 p=,052	df=2 p=,266	df=2 p=,808	df=2 p=,683	df=2 p=,707	df=2 p=,688
Çanakkale’de bulunma nedeni	Öğrenci	28,14±3,85	25,29±2,98	17,88±3,09	11,66±2,31	12,34±1,41	95,13±1,00
	Ailesinin işi	17,00±1,41	23,00	12,00±1,41	9,50±0,70	11,50±0,70	83,00±4,24
	Memleketi	28,80±1,30	26,00±1,58	17,40±3,78	10,80±1,78	12,60±1,14	95,60±8,44
	Test ve p değeri	df=2 p=,757	df=2 p=,313	df=2 p=,065	df=2 p=,193	df=2 p=,541	df=2 p=,194

4.2.2. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisine Yönelik Bulgular

Öğrencilerin kültürlerarası hemşirelik kavramını duyma, öğrenci değişim programlarına katılmaya isteklilik ve farklı kültürleri, dinleri, yaşam biçimlerini merak etme durumunun KDÖ toplam puan ortalamalarında anlamlı farklılık oluşturduğu saptandı ($p<0,05$). Bununla birlikte; hemşireliği tercih etme durumunun kültürlerarası duyarlılık ölçeğinin sadece iletişimde dikkatli olma boyutu puan ortalamasında anlamlı bir farklılık oluşturduğu, hemşireliği istemeyerek tercih eden öğrencilerin iletişimde dikkatli olma boyutu puan ortalamasının $13,00\pm 1,17$ isteyerek tercih edenlerin puan ortalamasının $12,19\pm 1,39$ olup hemşireliği istemeyerek tercih edenlerde daha yüksek olduğu saptandı ($p<0,05$). Kültürlerarası hemşirelik kavramını duyma durumunun KDÖ alt boyutlarından iletişimde sorumluluk boyutu puan ortalamasında ve toplam ölçek puan ortalamasında anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptandı. Kültürlerarası hemşirelik kavramını duyanların iletişimde sorumluluk boyutu puan ortalaması $30,00\pm 2,88$ iken duymayanların puan ortalaması $27,69\pm 3,78$ olup kültürlerarası hemşirelik kavramını duyanlarda daha yüksek olduğu saptandı ($p<0,05$). Ayrıca kültürlerarası hemşirelik kavramını duyanların KDÖ toplam puan ortalaması $99,42\pm 9,31$, duymayanların $93,76\pm 9,94$ olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p<0,05$). İkinci dil bilme durumunun KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimde dikkatli olma boyutu puan ortalamasında anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptandı. İkinci dil bilen öğrencilerin iletişimde dikkatli olma boyutu puan ortalaması $12,61\pm 1,16$ iken bilmeyenlerin puan ortalaması $12,04\pm 1,55$ olup ikinci dil bilenlerde daha yüksek olduğu saptandı ($p<0,05$). Öğrenci değişim programına katılma durumunun KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimden hoşlanma boyutu puan ortalamasında anlamlı bir farklılık oluşturduğu, öğrenci değişim programına katılmayan öğrencilerin iletişimden hoşlanma boyutu puan ortalamasının $11,73\pm 2,21$ öğrenci değişim programına katılan öğrencilerin puan ortalamasının $9,57\pm 2,43$ olup öğrenci değişim programına katılmayanlarda daha yüksek olduğu saptandı ($p<0,05$). Öğrenci değişim programına katılmayı isteyen öğrencilerin iletişimde sorumluluk, kültürel farklılıklara saygı ve iletişimde dikkatli olma boyutu puan ortalamalarında anlamlı farklılık saptandı ($p<0,05$). Ayrıca öğrenci değişimi programına katılmak isteyenlerin KDÖ toplam puan ortalaması $96,26\pm 9,41$ iken

istemeyenlerin $87,73 \pm 1,04$ olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0,05$). Farklı kültürleri, dinleri, yaşam biçimlerini merak etme durumunun KDÖ alt boyutlarından iletişimde kendine güvenme boyutu puan ortalamasında ve KDÖ toplam puan ortalamasında anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptandı ($p < 0,05$). Merak edenlerin iletişimde kendine güvenme boyutu puan ortalaması $17,97 \pm 3,14$ iken merak etmeyenlerin puan ortalaması $12,50 \pm 0,70$, üzerine hiç düşünmedim diyenlerin puan ortalaması $15,00 \pm 0,81$ olup farklı kültürleri, dinleri, yaşam biçimlerini merak edenlerde daha yüksek olduğu saptandı ($p < 0,05$). Ayrıca merak edenlerin KDÖ toplam puan ortalaması $95,43 \pm 9,92$, merak etmeyenlerin $78,50 \pm 1,06$, üzerine hiç düşünmedim diyenlerin $91,50 \pm 5,06$ olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (Tablo 4, $p < 0,05$). Öğrencilerin cinsel yönelim, dinsel yönelim, yabancı uyruklu akraba ve arkadaşına sahip olma, yurt dışında bulunma, farklı kültürleri konu alan program izleme durumları KDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarında anlamlı farklılık oluşturmadı (Tablo 4, $p > 0,05$).

Tablo 4. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi

Özellikler		İletişimde sorumluluk	Kültürel farklılıklara saygı	İletişimde kendine güvenme	İletişimden hoşlanma	İletişimde dikkatli olma	Toplam
Hemşireliği tercih etme	İsteyerek	27,94±3,79	25,07±2,99	17,66±3,28	11,53±2,40	12,19±1,39	94,15±1,02
	İstemeyerek	29,11±3,35	26,23±2,33	18,05±2,86	11,76±1,71	13,00±1,17	98,29±8,59
	Test ve p değeri	t= -1,173 df=92 p= ,244	t= -1,494 df=92 p=,139	t= -,460 df=92 p= ,646	t= -,377 df=92 p= ,707	t= -2,210 df=92 p= ,030	t= -1,550 df= 92 p= ,124
	Belirtmek						
Dinsel yönelim	istemiyorum	28,21±3,73	25,75±2,84	18,21±3,45	11,96±2,53	12,35±1,61	96,57±1,11
	Müslüman	28,13±3,75	25,09±2,93	17,53±3,08	11,40±2,17	12,33±1,29	94,19±9,50
	Test ve p değeri	t=,083 df=92 p=,934	t=,176 df=92 p=,860	t=,224 df=92 p=,823	t= -,179 df=92 p=,858	t=,444 df=92 p=,658	t=,174 df=92 p=,862
	Belirtmek						
Cinsel yönelim	istemiyorum	28,19±4,01	25,34±3,02	17,80±3,40	11,53±2,45	12,40±1,49	95,08±1,08
	Karşı cins	28,12±3,45	25,23±2,82	17,65±3,01	11,61±2,13	12,27±1,28	94,72±9,30
	Test ve p değeri	MWU= 905,000 p=,875	MWU= 829,500 p=,431	MWU= 835,500 p=,462	MWU= 852,000 p=,547	MWU= 889,500 p=,770	MWU= 819,500 p=,387
	Belirtmek						
Kültürlerarası hemşirelik kavramı	Duydum	30,00±2,88	25,89±2,82	18,89±3,61	11,73±2,76	12,73±1,04	99,42±9,31
	Duymadım	27,69±3,78	25,13±2,92	17,44±3,04	11,53±2,17	12,24±1,45	93,76±9,94
	Test ve p değeri	MWU= 451,000 p=,013	MWU= 604,500 p=,306	MWU= 539,500 p=,101	MWU= 662,000 p=,631	MWU= 568,000 p=,164	MWU= 490,500 p= ,036
	Belirtmek						
Yabancı uyruklu akraba	Evet	27,56±5,00	25,25±3,60	18,25±4,12	11,37±2,80	12,56±1,63	94,87±1,40
	Hayır	28,28±3,43	25,29±2,77	17,62±2,99	11,61±2,18	12,29±1,33	94,91±9,12
	Test ve p değeri	MWU= 604,000 p=,840	MWU= 616,500 p=,939	MWU= 590,500 p=,735	MWU= 525,000 p=,314	MWU= 559,000 p=,503	MWU= 609,000 p=,880
	Belirtmek						
Yurtdışında bulunma	Evet	27,50±5,35	24,25±3,85	17,43±4,09	10,68±2,70	12,00±1,50	91,75±1,44
	Hayır	28,29±3,33	25,50±2,65	17,79±3,01	11,75±2,16	12,41±1,36	95,55±8,86
	Test ve p değeri	MWU= 599,500 p=,805	MWU= 484,000 p=,156	MWU= 564,000 p=,544	MWU= 456,000 p=,088	MWU= 505,000 p=,221	MWU= 532,000 p=,354
	Belirtmek						
Yabancı uyruklu arkadaş	Evet	28,59±4,08	25,25±3,06	18,09±3,35	11,59±2,29	12,46±1,27	95,78±1,09
	Hayır	27,61±3,19	25,33±2,74	17,28±2,98	11,54±2,30	12,19±1,51	93,80±8,71
	Test ve p değeri	t=1,267 df=92 p=,208	t= -,137 df=92 p=,891	t=1,224 df=92 p=,224	t=,102 df=92 p=,919	t=,941 df=92 p=,349	t=,950 df=92 p=,345
	Belirtmek						

Tablo 4. Kültürel Duyarlılıkla İlgili Özelliklerin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi (devam)

Özellikler		İletişimde sorumluluk	Kültürel farklılıklara saygı	İletişimde kendine güvenme	İletişimden hoşlanma	İletişimde dikkatli olma	Toplam
İkinci dil	Evet	27,83±4,03	25,04±3,36	17,93±2,93	11,65±2,30	12,61±1,16	94,75±1,05
	Hayır	28,51±3,36	25,55±2,32	17,51±3,48	11,48±2,29	12,04±1,55	95,06±9,53
	Test ve p değeri	t=-,875 df=92 p=,384	t=-,856 df=92 p=,394	t=,645 df=92 p=,520	t=,346 df=92 p=,730	t=,014 df=92 p=,047	t=-,150 df=92 p=,881
Öğrenci değişim programına katılma	Evet	26,14±5,08	23,85±2,47	16,28±3,54	9,57±2,43	11,57±1,51	87,42±1,30
	Hayır	28,32±3,58	25,40±2,92	17,85±3,16	11,73±2,21	12,40±1,36	95,50±9,59
	Test ve p değeri	MWU= 218,000 P=,211	MWU= 194,000 P=,109	MWU= 206,500 P=,156	MWU= 141,500 P=,018	MWU= 206,500 P=,149	MWU= 176,500 P=,065
Öğrenci değişim programına katılmaya isteklilik	Evet	28,67±3,51	25,59±2,78	17,96±3,21	11,74±2,23	12,51±1,36	96,26±9,41
	Hayır	25,46±3,79	23,66±3,08	16,53±2,94	10,66±2,43	11,40±1,12	87,73±1,04
	Test ve p değeri	MWU= 298,500 P=,002	MWU= 364,000 P=,018	MWU= 450,500 P=,140	MWU= 441,000 P=,114	MWU= 310,500 P=,003	MWU= 300,500 P=,003
Farklı kültürleri konu alan program izleme	Evet	28,19±3,69	25,38±2,86	17,73±3,26	11,56±2,33	12,38±1,38	95,04±1,00
	Hayır	27,60±4,77	23,60±3,57	17,80±1,92	11,80±1,48	11,60±1,34	92,40±9,73
	Test ve p değeri	MWU= 201,500 P=,722	MWU= 142,000 P=,172	MWU= 208,500 P=,812	MWU= 209,000 P=,818	MWU= 149,000 P=,205	MWU= 175,500 P=,428
Farklı kültürleri, dinler, yaşam biçimlerini merak etme	Evet	28,23±3,74	25,36±2,96	17,97±3,14	11,70±2,23	12,35±1,40	95,43±9,92
	Hayır	24,00±5,65	22,50±*,70	12,50±0,70	8,00±2,82	11,50±0,70	78,50±1,06
	Üzerine hiç düşünmedim	28,50±1,29	25,00±1,15	15,00±0,81	10,50±1,91	12,50±1,29	91,50±5,06
Test ve p değeri	MWU= 42,000 P=,242	MWU= 31,000 P=,136	MWU= 6,000 P=,008	MWU= 22,500 P=,072	MWU= 51,000 P=,351	MWU= 17,000 P=,045	

4.3. Öğrencilerin KDÖ Ön Test-Son Test Puanlarına Yönelik Bulgular

4.3.1. Çalışma Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puanlarına Yönelik Bulgular

Çalışma grubu ön testten $96,75 \pm 8,58$, son testten $99,14 \pm 9,41$ puan aldı ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı ($p>0,05$). KDÖ alt boyut puan ortalamaları; iletişimde sorumluluk alt boyutunda ön test $28,68 \pm 3,58$, son test $30,29 \pm 3,35$; kültürel farklılıklara saygı alt boyutunda ön test $25,63 \pm 2,74$, son test $25,63 \pm 2,93$; iletişimde kendine güvenme alt boyutunda ön test $18,09 \pm 3,03$, son test $18,53 \pm 2,69$; iletişimden hoşlanma alt boyutunda ön test $11,85 \pm 2,41$, son test $12,56 \pm 1,85$; iletişimde dikkatli olma alt boyutunda ön test $12,41 \pm 1,44$, son test $12,17 \pm 1,26$ puan olarak saptandı. Çalıştay sonrasında çalışma grubunda KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimde sorumluluk boyutu puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (Tablo 5, $t=-2,504$, $df=40$, $p=,016$).

Tablo 5. Çalışma Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puan Dağılımı

	Ön test $x \pm SS$	Son test $x \pm SS$	Test ve p değeri
İletişimde sorumluluk	$28,68 \pm 3,58$	$30,29 \pm 3,35$	$t= -2,504$ $df= 40$ $p= ,016$
Kültürel farklara saygı	$25,63 \pm 2,74$	$25,63 \pm 2,93$	$t= ,000$ $df= 40$ $p= 1,000$
İletişimde kendine güvenme	$18,09 \pm 3,03$	$18,53 \pm 2,69$	$t= -,887$ $df= 40$ $p= ,381$
İletişimden hoşlanma	$11,85 \pm 2,41$	$12,56 \pm 1,85$	$t= - 1,698$ $df= 40$ $p= ,097$
İletişimde dikkatli olma	$12,41 \pm 1,44$	$12,17 \pm 1,26$	$t= ,971$ $df= 40$ $p= ,338$
Toplam	$96,75 \pm 8,58$	$99,14 \pm 9,41$	$t= 1,524$ $df= 40$ $p= ,135$

4.3.2. Kontrol Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puanlarına Yönelik Bulgular

Kontrol grubu ön testten $93,47 \pm 10,89$, son testten $94,22 \pm 8,83$ puan aldı ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p > 0,05$). KDÖ alt boyutları puan ortalamaları; iletişimde sorumluluk alt boyutunda ön test $27,75 \pm 3,81$, son test $28,20 \pm 3,28$; kültürel farklılıklara saygı alt boyutunda ön test $25,01 \pm 3,02$, son test $24,77 \pm 2,87$; iletişimde kendine güvenme alt boyutunda ön test $17,45 \pm 3,31$, son test $17,66 \pm 3,00$; iletişimden hoşlanma alt boyutunda ön test $11,35 \pm 2,18$, son test $11,98 \pm 1,71$; iletişimde dikkatli olma alt boyutunda ön test $12,28 \pm 1,34$, son test $11,84 \pm 1,48$ puan olarak saptandı. Kontrol grubunda KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimden hoşlanma boyutu puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu. (Tablo 6, $p < 0,05$)

Tablo 6. Kontrol Grubu Ön Test ve Son Test KDÖ Puan Dağılımı

	Ön test $x \pm SS$	Son test $x \pm SS$	Test ve p değeri
İletişimde sorumluluk	$27,75 \pm 3,81$	$28,20 \pm 3,28$	$t = -1,009$ $df = 52$ $p = ,318$
Kültürel farklara saygı	$25,01 \pm 3,02$	$24,77 \pm 2,87$	$t = ,582$ $df = 52$ $p = ,563$
İletişimde kendine güvenme	$17,45 \pm 3,31$	$17,66 \pm 3,00$	$t = -,508$ $df = 52$ $p = ,614$
İletişimden hoşlanma	$11,35 \pm 2,18$	$11,98 \pm 1,71$	$t = -2,332$ $df = 52$ $p = ,024$
İletişimde dikkatli olma	$12,28 \pm 1,34$	$11,84 \pm 1,48$	$t = -1,675$ $df = 52$ $p = ,100$
Toplam	$93,47 \pm 10,89$	$94,22 \pm 8,83$	$t = -,553$ $df = 52$ $p = ,583$

4.3.3. Çalışma ve Kontrol Grupları Ön Test KDÖ Puanlara Yönelik Bulgular

Çalışma grubunun $96,75 \pm 8,58$, kontrol grubunun $93,47 \pm 10,89$ puan aldığı ve iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı ($p > 0,05$). KDÖ alt boyut puan ortalamaları; iletişimde sorumluluk alt boyutunda çalışma grubu $28,68 \pm 3,58$, kontrol grubu $27,75 \pm 3,81$ puan; kültürel farklılıklara saygı alt boyutunda çalışma grubu $25,63 \pm 2,74$, kontrol grubu $25,01 \pm 3,02$ puan; iletişimde kendine güvenme alt boyutunda çalışma grubu $18,09 \pm 3,03$, kontrol grubu $17,45 \pm 3,31$ puan; iletişimden hoşlanma alt boyutunda çalışma grubu $11,85 \pm 2,41$, kontrol grubu $11,35 \pm 2,18$ puan; iletişimde dikkatli olma alt boyutunda çalışma grubu $12,41 \pm 1,44$, kontrol grubu $12,28 \pm 1,34$ puan aldı ve her iki grup KDÖ alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı (Tablo 7, $p > 0,05$).

Tablo 7. Çalışma ve Kontrol Grubu Ön Test KDÖ Puan Dağılımı

	Çalışma grubu x ± SS	Kontrol grubu x ± SS	Test ve p değeri
İletişimde sorumluluk	28,68 ± 3,58	27,75 ± 3,81	t = 1,20 df = 92 p = ,223
Kültürel farklılıklara saygı	25,63 ± 2,74	25,01 ± 3,02	t = 1,01 df = 92 p = ,312
İletişimde kendine güvenme	18,09 ± 3,03	17,45 ± 3,31	t = ,968 df = 92 p = ,335
İletişimden hoşlanma	11,85 ± 2,41	11,35 ± 2,18	t = 1,04 df = 92 p = ,301
İletişimde dikkatli olma	12,41 ± 1,44	12,28 ± 1,34	t = ,454 df = 92 p = ,651
Toplam	96,75 ± 8,58	93,47 ± 10,89	t = 1,58 df = 92 p = ,116

4.3.4. Çalışma ve Kontrol Grupları Son Test KDÖ Puanlara Yönelik Bulgular

Çalışma grubu $99,14 \pm 9,41$, kontrol grubu $94,22 \pm 8,83$ puan aldı ve iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0,05$). Araştırma hipotezi kabul edildi (Tablo 8). KDÖ alt boyut puan ortalamaları; iletişimde sorumluluk alt boyutunda çalışma grubu $30,29 \pm 3,35$, kontrol grubu $28,20 \pm 3,28$ puan aldı ve iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($p < 0,05$). Bununla birlikte diğer alt boyutlardan kültürel farklılıklara saygı alt boyutunda çalışma grubunun $25,63 \pm 2,93$, kontrol grubunun $24,77 \pm 2,87$; iletişimde kendine güvenme alt boyutunda çalışma grubunun $18,53 \pm 2,69$, kontrol grubunun $17,66 \pm 3,00$; iletişimden hoşlanma alt boyutunda çalışma grubunun $12,56 \pm 1,85$, kontrol grubunun $11,98 \pm 1,71$; iletişimde dikkatli olma alt boyutunda çalışma grubunun $12,17 \pm 1,26$, kontrol grubunun $11,84 \pm 1,48$ puan aldıkları ve bu alt boyutlarda iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, çalışma grubunda kontrol grubuna göre artma olduğu saptandı. (Tablo 8, $p > 0,05$).

Tablo 8. Çalışma ve Kontrol Grubu Son Test KDÖ Puan Dağılımı

	Çalışma grubu $x \pm SS$	Kontrol grubu $x \pm SS$	Test ve p değeri
İletişimde sorumluluk	$30,29 \pm 3,35$	$28,20 \pm 3,28$	$t = 3,02$ $df = 92$ $p = ,003$
Kültürel farklara saygı	$25,63 \pm 2,93$	$24,77 \pm 2,87$	$t = 1,42$ $df = 92$ $p = ,157$
İletişimde kendine güvenme	$18,53 \pm 2,69$	$17,66 \pm 3,00$	$t = 1,46$ $df = 92$ $p = ,120$
İletişimden hoşlanma	$12,56 \pm 1,85$	$11,98 \pm 1,71$	$t = 1,56$ $df = 92$ $p = ,120$
İletişimde dikkatli olma	$12,17 \pm 1,26$	$11,84 \pm 1,48$	$t = 1,11$ $df = 92$ $p = ,270$
Toplam	$99,14 \pm 9,41$	$94,22 \pm 8,83$	$t = 2,60$ $df = 92$ $p = ,011$

5. TARTIŞMA

Çalışma ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin sosyodemografik özellikleri arasında yalnızca aile tipi her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmakla birlikte ele alınan tüm diğer özellikler açısından her iki grup benzer bulundu (Tablo 1). Yine öğrencilerin kültürel duyarlılıkla ilgili ele alınan tanımlayıcı özellikleri bakımından çalışma ve kontrol grupları benzer bulundu (Tablo 2). Böylece literatür doğrultusunda kültürel duyarlılığı etkilediği belirtilen değişkenler açısından her iki grubun benzer olduğu saptandı.

5.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin KDÖ Puan Ortalamalarına Etkisi

Tartışmanın bu bölümünde KDÖ puan ortalamaları üzerinde sosyodemografik ve kültürel duyarlılıkla ilgili bazı özelliklerin etkisi tartışıldı.

Bu çalışmada *cinsiyetin* KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimde dikkatli olma boyutunda farklılık oluşturduğu, kadın öğrencilerin KDÖ puan ortalamalarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu saptandı (Tablo 3, $p < 0,05$). Aslan ve ark. (2015) ve Banos da (2006) çalışmasında cinsiyeti KDÖ puan ortalamalarında fark oluşturan bir değişken olarak belirlemiştir. Yılmaz ve Göçen (2013) ve Üstün (2011) çalışmalarında cinsiyeti öğrencilerin KDÖ puan ortalamalarında fark oluşturan bir değişken olarak belirlememiş olmakla birlikte kadın öğrencilerin KDÖ puan ortalamalarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Araştırmalar bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte yorumlandı. Kadınların erkeklerden KDÖ puan ortalamalarının daha yüksek olması toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklandığı kültür odaklı olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada *anne-baba eğitim durumunun* öğrencilerin KDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptandı (Tablo 3, $p > 0,05$). Akın'ın (2016) ve Parlar Kılıç ve Sevinç'in (2017) çalışmalarında da anne-baba eğitim durumunun öğrencilerin KDÖ puanlarında istatistiksel olarak farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Her iki araştırma sonucu da bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Bu sonuç kültürel duyarlılık üzerinde eğitimin kültürel yapı kadar baskın bir değişken olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmada öğrencilerin *kendi gelir durumunun* KDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı saptandı (Tablo 3, $p>0,05$). Parlar Kılıç ve Sevinç'in (2017) çalışmasında ise aylık gelirin öğrencilerin sadece KDÖ alt boyutlarından iletişimde sorumluluk alt boyutunda anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmış olup toplamda ve diğer boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Çalışma bu araştırma sonucunu kısmen destekler niteliktedir. Gelirin giderden fazla olması durumunda öğrenciler kültürel duyarlılıklarını geliştirecek daha çok aktiviteye katılabileceği düşünölmekle birlikte bu araştırmada KDÖ puan ortalamalarında farklılık oluşturmaması öğrencilerin bu konuya yönelik farkındalıklarıyla ilişkili olduğu düşünölmektedir.

Bu araştırmada KDÖ toplam puan ortalamalarında öğrencilerin *yaşamış oldukları coğrafi bölgenin ve yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yerleşim biriminin* anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptandı (Tablo 3, $p>0,05$). Üstün'ün (2011) ve Egeliöglü Çetişli ve ark.'nın (2016) yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşamış oldukları coğrafi bölge, Bulduk ve ark.'nın (2017) çalışmasında da yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi KDÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Araştırmalar bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Bu araştırmada öğrencilerin *hemşirelik mesleğini tercih etme* durumunun KDÖ toplam puan ortalamalarında farklılık oluşturmadığı, KDÖ alt boyutlarından ise sadece iletişimde dikkatli olma boyutunda farklılık oluşturduğu saptandı. Hemşirelik mesleğini isteyerek tercih etmeyenlerin KDÖ puan ortalamaları daha yüksek bulundu (Tablo 4, $p<0,05$). Aslan ve ark.'nın (2015) çalışmasında da öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme durumu KDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğu saptanmıştır. Bu araştırmanın sonucu Aslan ve ark.'nın (2015) sonucu ile toplamda olamamakla birlikte kısmen benzerlik göstermektedir. İletişim dikkatli olmanın KDÖ puan ortalamasında oluşturduğu farklılığın iletişim ve kültürel duyarlılık arasındaki ilişkiden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Bu araştırmada *kültürlerarası hemşirelik kavramını duyanların* KDÖ toplam ve iletişimde sorumluluk alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları duymayanlara göre yüksek bulundu (Tablo 4, $p<0,05$). Bıkmaz ve ark. (2015) çalışmalarında kültürlerarası hemşirelik kavramının hemşirelik öğrencileri için farklı kültürleri

anlayışla karşılama, saygı gösterme, önyargısız yaklaşma olarak ifade edildiğini saptamışlardır. Öğrencilerin kültürlerarası hemşirelik kavramını duymakla birlikte merak duygularının artabileceği, konuyla ilgili araştırıp duyarlılıklarını artırabilecekleri düşünülmektedir. Yanı sıra iletişim ve kültürel duyarlılık arasındaki ilişkinin bu sonuç üzerinde de etkili olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada *ikinci dil bilme* durumunun KDÖ toplam puanında etkili olmadığı; KDÖ alt boyutlarından sadece iletişimde dikkatli olma boyutunda farklılık oluşturduğu saptandı. İkinci dil bilenlerin bilmeyenlere göre KDÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptandı (Tablo 4, $p<0,05$). Konuyla ilgili araştırma sonuçları bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Bulduk ve ark.2017, Aslan ve ark. 2015, Uzun ve Sevinç 2015, Meydanlıoğlu ve ark. 2015). İkinci dil bilmek, kendi kültüründen farklı bir kültürün özelliklerini diğer öğrencilere göre bilme ihtimalinin daha yüksek olacağını düşündürmektedir. Yanı sıra kendi olanaklarıyla ikinci dili öğrenen öğrencilerin, dilini konuştuğu kültürdeki bireylerle daha kolay iletişim kurduğu, ikinci dilini kullanabileceği faaliyetlere katıldığı ve bu anlamda farkındalığını artırdığı düşünülebilir.

Bu araştırmada *farklı kültürleri, dinleri ve yaşam biçimlerini merak etme* durumu KDÖ toplam ve KDÖ iletişimde kendine güvenme alt boyutu puan ortalamalarında anlamlı fark oluşturdu. Merak edenlerde puan ortalamaları merak etmeyenlere göre daha yüksek bulundu (Tablo 4, $p<0,05$). Chang ve ark. (2013) farklı kültürleri konu alan kitapları okuma, kültürel farklılıklara odaklanan aktivitelere devam etme ile kültürel duyarlılık arasında anlamlı ilişki saptamıştır. Farklı kültürleri, dinleri yaşam biçimlerini merak etme beraberinde o kültürler hakkında bilgi edinme, farkındalık oluşturma ve duyarlı olmayı da sağlar diye düşünülebilir.

Bu araştırmada öğrenci *değişim programlarına katılmaya istekli* olanların, KDÖ toplam ve alt boyutlardan iletişimde sorumluluk, kültürel farklılıklara saygı, iletişimde dikkatli olma puan ortalamaları değişim programına katılmayanlara göre daha yüksek bulundu (Tablo 4, $p<0,05$). Bu araştırmada *öğrenci değişim programına katılma durumunun* KDÖ toplam puan ortalamalarında farklılık oluşturmadığı sadece KDÖ alt boyutlarından iletişimden hoşlanma boyutu puan ortalamasının öğrenci değişim programına katılmayanlarda katılanlara göre daha yüksek olduğu saptandı

(Tablo 4, $p < 0,05$). Bekiroğlu ve Balcı'nın (2014) alışmasında da öğrencilerin ğrenci değişim programından yararlanma isteklerine göre KD puan ortalamalarının anlamlı farklılık taşıdığı ve ğrenci değişim programına katılmak isteyen öğrencilerin değişim programına katılmak istemeyenlere göre daha yüksek KD puan ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır. şimşek ve ark.'nın (2017) alışmasında da ğrenci değişim programına katılma durumu ile KD toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı; ğrenci değişim programına katılmayanların KD alt boyutlarından sadece kültürel farklılıklara saygı boyutunda, puan ortalamalarının katılanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Meydanlıoğlu ve ark.'nın (2015) alışmasında ğrenci değişim programına katılma durumunun KD toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığı saptanmıştır. Öğrenci değişim programına katılma isteğinin altında yatan sebebin farklı kültürel deneyimler yaşama isteği olduğu düşünülebilir; bu da kültürel duyarlılığın oluşumunda ve artmasında önemli bir etmendir. Bu araştırmada ğrenci değişim programına katılmış olmanın kültürel duyarlılık puan ortalamalarında bir farklılık oluşturmaması literatür doğrultusunda beklenmedik bir sonuştur. Bunun nedeni bu öğrencilerin niversite değil lise yıllarında değişim programlarına katılmış olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Bu araştırmada *yabancı uyruklu akraba ve arkadaşa sahip olma* durumu KD toplam ve KD alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark oluşturmamakla birlikte (Tablo 4, $p > 0,05$) yabancı uyruklu arkadaşa sahip olanların puan ortalamaları olmayanlara göre daha yüksek bulundu. Konuyla ilgili araştırma sonuçları farklılık göstermekle birlikte Yılmaz ve Aktaş'ın (2015) alışmasında da farklı kültürden arkadaşı olan ve olmayan öğrencilerin toplam KD puanları arasında fark saptanmamıştır. Demir ve stn (2017), Chang ve ark. (2013) ve Banos (2006) ise çalışmalarında farklı ülkelerden arkadaşlara sahip olan ğrencilerin KD puan ortalamalarının diğer öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu saptamıştır. Yine Meydanlıoğlu ve ark. (2015) ve Aslan ve ark. (2015) da öğrencilerin farklı kültürden bireylerle etkileşim içinde olma durumlarına göre KD puan ortalamalarının farklılık gösterdiğini saptamışlardır. Bu araştırmanın sonuçları diğer araştırma sonuçlarıyla kısmen desteklenmektedir. Bu araştırmada yabancı

uyruklu arkadaş ve akrabaya sahip olmanın KDÖ puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık oluşturmamasının nedeni olarak yabancı uyruklu arkadaş/akraba olarak ifade edilen arkadaş ve/veya akrabasının Türk kökenli veya kendisine yakın kültürden olmasıyla açıklanabilir.

Bu araştırmada öğrencilerin *yurtdışında bulunma* durumunun KDÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptandı (Tablo 4, $p>0,05$). Benzer şekilde Şimşek ve ark. da (2017) yurt dışında bulunmanın KDÖ toplam puan ortalamasında etkili olmadığını ancak KDÖ alt boyutlarından iletişimde kendine güvenme boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturduğunu saptamışlardır. Üstün (2011) ise yurtdışında en az bir kez bulunmuş olan öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin, hiç yurtdışına çıkmamış öğrencilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Oh (2011) yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin kültürel duyarlılıklarını etkileyen önemli faktörler arasında yurtdışı gezilerini ele almıştır. Bu araştırmada yurt dışında bulunma durumu öğrencilerin KDÖ toplam ve alt boyut puanları üzerinde farklılık oluşturmaması, bu öğrencilerin yurt dışında bulunma nedenleri, süreleri, amaçlarındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.2. Çalışma ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Toplam KDÖ Puan Ortalamaları

Bu araştırma için hemşirelik öğrencilerinin toplam KDÖ ortalaması $94,90\pm 10,03$ olarak saptandı. KDÖ puan ortalaması hemşirelik öğrencilerinde yapılan Alp ve ark.'nın (2017) çalışmalarında $92,26\pm 15,3$; Göriş ve ark.'nın (2015) çalışmalarında $90,13\pm 11,41$; Bulduk ve ark.'nın (2017) çalışmalarında $88,94\pm 14,12$; Aslan ve ark.'nın (2015) çalışmalarında ise $77,38\pm 9,42$ olarak belirlenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen KDÖ puan ortalaması diğer bütün çalışma ortalamalarından daha yüksek olmasına rağmen en yüksek alınması gereken puan olan 120 ile karşılaştırıldığında istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.

5.3. Çalışma ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Son Test Sonrası KDÖ Puan Ortalamaları

Araştırma bulgularına göre kontrol grubu son test KDÖ toplam puan ortalaması 94,22±9,41 iken çalışma grubu son test KDÖ toplam puan ortalaması 99,14±9,41 olarak saptandı ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (Tablo 8, p<0,05). **Araştırma hipotezi kabul edildi.** Hutnik ve Gregory de (2008) hemşirelik öğrencilerinde kültürel duyarlılığın çalıştay ile geliştirilebileceğini saptamıştır. Kültürel duyarlılığın çalıştay yoluyla geliştirilmesine yönelik Hutnik ve Gregory (2008) dışında herhangi bir araştırmaya ulaşamamıştır. Bununla birlikte literatürde kültürel duyarlılık eğitiminin; açık fikirliliği ve kültürel farkındalığı arttırdığı, çok kültürlülüğün daha iyi anlaşılmasını ve azınlık halkıyla iletişim kurma becerisini kazandırdığı ve kültürel duyarlılığı arttırdığı saptanmıştır (Majumdar ve ark.'nın 2004, Chang ve ark. 2013, Mahoney ve Schamber 2004, Şimşek ve ark. 2017). Kültürel duyarlılığın geliştirilmesine yönelik farklı girişimlerin tanımlandığı ve etkisinin ortaya konulduğu araştırma sonuçları da mevcuttur. Tertemiz ve Aslantaş (2016) çok kültürlü eğitime dayalı proje çalışmasının sınıf öğretmeni adaylarının kültürlerarası duyarlılık düzeylerine etkisini inceledikleri çalışmalarında deney grubunun eğitim sonrası KDÖ puan ortalamalarında eğitim öncesine göre anlamlı bir farklılık saptamışlardır. Yılmaz ve Aktaş'ın (2015) kültürlerarası hemşirelik dersi alan öğrencilerin kültürel duyarlılıklarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları araştırmada, kültürlerarası hemşirelik dersi alan öğrencilerin dersi aldıktan sonra KDÖ toplam puanlarının ders öncesinden yüksek olduğu ancak ders öncesi ve sonrası toplam ölçek puanları ve alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Ceylantekin ve Öcalan'ın (2016) hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası hemşirelik dersi almadan önce ve sonraki düşüncelerinin farklı olduğu, dersi aldıktan sonra bu konuya mesleki olarak daha duyarlı yaklaştıklarını belirtmiştir. Kültürel duyarlılık düzeylerinin ölçek kullanmadan belirlendiği bazı çalışmalarda da kültürel duyarlılığın çeşitli yöntemlerle geliştirilebileceği saptanmıştır. Chan (2002), çalışmasında farklı ırklardan olan ve buna bağlı olarak farklı kültürel değerlere ve tutuma sahip öğrencilerden oluşan iki ayrı gruba farklı kültürlere ait desenler içeren görsel sanat dersleri vermiş ve bunun sonucunda öğrencilerin farklı kültürel değerleri benimseme ve kabullenme

konusunda tutumlarının değiştiğini belirtmiştir. Ayrıca, sınıf ortamında demokratik tutum ve davranışların, fırsat eşitliği ve hoşgörünün oluştuğunu belirtmiştir. Kültürel farklılıkların tutumlarına yansımaları yoluyla kültürel duyarlılık kazandıklarını da vurgulamıştır. Yukarıda verilmiş olan konuyla ilgili bütün araştırmaların, eğitim yoluyla kültürel duyarlılığın artırılabilceğine yönelik sonuçlar iğerdiği ve bu araştırmanın sonuçlarını desteklediği görölmektedir.

Bu araştırmada ęalıřtay sonrası KDÖ alt boyutlarından ise sadece iletişimde sorumluluk boyutunun puan ortalaması $28,68\pm 3,58$ 'den $30,29\pm 3,35$ 'e yükseldi ve puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (Tablo 8, $p<0,05$). ęalıřma grubunda KDÖ diğer alt boyut puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte bir artış göröldü. İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte puan artışları olumlu olarak değerlendirilebilir. İletişimde sorumluluk alt boyutundaki puan artışı ise kültürel duyarlılık geliştirme sürecindeki önemli belirleyicilerden biri olarak görölmekte ve istendik bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Bu araştırmada kontrol grubu son test KDÖ puan ortalamaları dağılımında sadece iletişimden hoşlanma boyutu puan ortalamasının, ön test KDÖ ve alt boyutları puan ortalamalarına göre yüksek olduğu saptandı ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (Tablo 6, $p<0,05$). Tertemiz ve Aslantaş'ın (2016) ęalıřmasında kontrol grubu grubunun eğitim sonrası KDÖ puan ortalamalarında eğitim öncesine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Kontrol grubunda kültürel duyarlılığın artmaması ęalıřtayın etkisinin ortaya konulması açısından istendik bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu araştırmada kontrol grubundaki iletişimde hoşlanma boyutundaki anlamlı artış öğrencilerin bu dönem içinde aldıkları Kişilerarası ve İletişim dersinin bir sonucu olabileceği gibi üniversitedeki yabancı uyruklu öğrencilerin sayıca fazla olması, kültürel ęeřitlilięin bu farklılığı oluşturmuş olabileceği düşünölmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

❖ Kültürlerarası duyarlılık ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 120 olup bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin KDÖ toplam puan ortalaması $94,90 \pm 10,03$ olarak saptandı.

❖ Puan ortalaması üzerinde sosyodemografik özelliklerden yalnızca cinsiyetin, kültürel duyarlılıkla ilgili özelliklerden; hemşireliği tercih etme, kültürlerarası hemşirelik kavramını duyma, ikinci dil bilme, öğrenci değişim programına katılma ve katılmaya istekli olma ve farklı kültürleri, dinleri, yaşam biçimlerini merak etme durumlarının etkisi olduğu saptandı. Bununla birlikte sosyodemografik özelliklerden; anne-baba eğitim durumu, gelir-gider durumu, yaşadığı coğrafi bölge ve yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim yerinin, kültürel duyarlılıkla ilgili özelliklerden; yabancı uyruklu akraba veya arkadaşına sahip olma, yurt dışında bulunma durumlarının KDÖ toplam puan ortalamaları üzerinde etkisi olmadığı belirlendi.

❖ Çalıştay sonrasında çalışma ve kontrol grubu son test KDÖ toplam puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu. KDÖ alt boyutlarından iletişimde sorumluluk alt boyutunda çalışma grubunun, kontrol grubundan yüksek puan aldığı ve iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı.

Sonuç olarak hemşirelik öğrencilerinde çalıştay yoluyla KDÖ puan ortalamalarında artış sağlandı. Bu sonuç doğrultusunda çalıştay programlarının hemşire ve hemşirelik öğrencileri arasında yaygınlaştırılması önerilmektedir. Hemşirelik öğrencilerine kültürel duyarlılıklarını arttırmak için ikinci dil öğrenmeleri ve yurtdışına seyahat etmeleri için destek verilebilir, eğitimleri süresince kültürel duyarlılığını etkileyen sosyal sorumluluk projelerinin ve sosyal faaliyetlerin arttırılması sağlanmalıdır. Erkek hemşirelik öğrencilerinde kültürel duyarlılığa yönelik planlamalar önerilebilir. Çalıştay program içeriğinin kültürel duyarlılıkla ilgili değişkenleri dikkate alan bir yaklaşımla güncellenerek benzer çalışmalar yapılması önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

1. Alp N., Kahraman S., Timuçin A., Kaçkın Ö., Şahin K. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıklarının belirlenmesi. 1.Uluslararası 4.Ulusal Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitapçığı. 2017; 312-316.
2. Akın E. Türkçe öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2016; 11(3): 29-42.
3. Aslan S., Kartal M., Kara D., Erdemir F., Güleç HY. Kültürlerarası hemşirelik eğitimi farklı üniversitelerde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin kültürel duyarlılıklarının incelenmesi. 3. Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitapçığı. 2015; 52-53.
4. Banos RV. Intercultural sensitivity of teenagers: A study of educational necessities in Catalonia. Intercultural Communication Studies. 2006; 15(2): 16-22.
5. Bayık Temel, A. Kültürlerarası (çok kültürlü) hemşirelik eğitimi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2008; 11(2): 92-101.
6. Bekar M. Kültürlerarası (transkültürel) hemşirelik. Toplum ve Hekim. 2001; 16(2): 136-141.
7. Bekiroğlu O., Balcı Ş. Kültürlerarası iletişim duyarlılığının izlerini aramak:“İletişim fakültesi öğrencileri örneğinde bir araştırma”. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 2014; 1(35): 429-459.
8. Bezirgan M., Alamur B. Investigation of tourism employees' intercultural sensitivity levels in terms of various demographic variables. Global Business Research Congress. 2016; 79-87.
9. Bıkmaz Z., Dığın F., Demirci Ülker T. hemşirelik öğrencilerinin transkültürel hemşirelik ile ilgili görüşleri. 3. Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi. Bildiri Kitapçığı. 2015; 79-80.
10. Bulduk S., Tosun H., Ardıç E. Türkçe kültürler arası duyarlılık ölçeğinin hemşirelik öğrencilerinde ölçümsel özellikleri. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History. 2011; 19(1): 25-31.
11. Bulduk S., Usta E., Dinçer Y. Kültürlerarası duyarlılık ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi: bir sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu örneği. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2017; 7(2): 73-77.
12. Campinha-Bacote J. The process of cultural competence in the delivery of health care services: a model of care. Journal of Transcultural Nursing. 2002; 13(3): 181-184.

13. Chan, KC. The visible and invisible in cross-cultural movement experiences: Bringing in our bodies to multicultural teacher education. *Intercultural education*. 2002; 13(3): 245-257.
14. Chang HY., Yang YM., Kuo YL. Cultural sensitivity and related factors among community health nurses. *Journal of Nursing Research*. 2013; 21(1): 67-73.
15. Chen GM., Starosta WJ. The development and validation of the intercultural sensitivity scale. *Human Communication*. 2000; 3(1): 2-14.
16. Chen GM. A Review of the Concept of Intercultural Sensitivity. 1997
Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?id=ED408634>, Erişim tarihi: 12.12.2017
17. Chen J., Wang Y. Cultural competence experiences which Chinese nurses have in Finland. 2015, Laurea University of Applied Sciences, Degree Programme in Nursing Bachelor's Thesis, 72 pages, Otaniemi.
18. Craven RF., Hirnle CJ., Jensen S. (Eds.). *Fundamentals of Nursing: Human Health and Edition*. 5th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2007: p.347-354.
19. Davidson PM., Daly J., Meleis A., Douglas M. Globalisation as we enter the 21st century: Reflections and directions for nursing education, science, research and clinical practice. *Contemporary Nurse*. 2003; 15(3): 162-174.
20. Demir S., Üstün E. Öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2017; 14(1): 182-204.
21. Egelioglu Cetişli N., Işık G., Özgüven Öztornacı B., Ardahan E., Özgürsoy Uran BN., Top ED., Ünsal Avdal E. Hemşirelik öğrencilerinin empati düzeylerine göre kültürlerarası duyarlılıkları. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2016; 1(1): 27-33.
22. Gallagher RW. A meta-analysis of cultural competence education in professional nurses and nursing students. 2011.
Erişim adresi: <http://scholarcommons.usf.edu/etd/3112>, Erişim tarihi: 11.06.2015
23. Goode TD., Dunne MC., Bronheim S. The evidence base for cultural and linguistic competency in health care. *Commonwealth Fund*. 2006; 1-46.
24. Görüş S., Ceyhan Ö., Tekinsoy Kartın P., Özdemir Ü., Korkut Bayındır S. Hemşirelik öğrencilerinin kültürel duyarlılıkları. 3. Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitapçığı. 2015; 106.
25. Hutnik N., Gregory J. Cultural sensitivity training: Description and evaluation of a workshop. *Nurse Education Today*. 2008; 28(2): 171-178.

26. Leininger M., Mc Farland M. Transcultural Nursing: Concepts, theories, research, and practice. 3rd ed. New York: McGraw-Hill; 2002.
27. Li J., He Z., Luo Y., Zhang R. Perceived transcultural self-efficacy of nurses in general hospitals in Guangzhou, China. *Nursing Research*. 2016; 65(5): 371-379.
28. Majumdar B., Browne G., Roberts J., Carpio B. Effects of cultural sensitivity training on health care provider attitudes and patient outcomes. *Journal of Nursing Scholarship*. 2004; 36(2): 161-166.
29. Mahoney SL., Schamber JF. Exploring the application of a developmental model of intercultural sensitivity to a general education curriculum on diversity. *The Journal of General Education*. 2004; 53(3): 311-334.
30. Meydanlıoğlu A., Arıkan F., Gözüm S. Cultural sensitivity levels of university students receiving education in health disciplines. *Advances in Health Sciences Education*. 2015; 20(5): 1195-1204.
31. Oh WO. Factors influencing cultural sensitivity among nursing students. *Journal of Korean Academy of Child Health Nursing*. 2011; 17(4): 222-229.
32. Okçay H. İnsan ve Kültürel Yapı. İçinde: *Kültürlerarası Hemşirelik*. Seviğ Ü., Tanrıverdi G. (Editörler), 1. Baskı, Akademi, İstanbul; 2014: s.10.
33. Orhon N. Kültürel çeşitlilik bağlamında bir kültürel yet(kin)sizlik düzeyi ögesi: nefret söylemi. 1977: İletişim ve Medya çalışmaları Dergisi. 2014; 1(1): 59-74.
34. Parlar Kılıç S., Sevinç, S. The relationship between cultural sensitivity and assertiveness in nursing students from Turkey. *Journal of Transcultural Nursing*. 2017; 1-8.
35. Paternotte E., Van Dulmen S., Van Der Lee N., Scherpbier AJ., Scheele F. Factors influencing intercultural doctor-patient communication: A realist review. *Patient Education and Counseling*. 2015; 98(4): 420-445.
36. Ruddock HC., Turner DS. Developing cultural sensitivity: Nursing students' experiences of a study abroad programme. *Journal of Advanced Nursing*. 2007; 59(4): 361-369.
37. Scholes J., Moore D. Clinical exchange: one model to achieve culturally sensitive care. *Nursing Inquiry*. 2000; 7(1): 61-71.
38. Starr SS., Wallace DC. Client perceptions of cultural competence of community-based nurses. *Journal of Community Health Nursing*. 2011; 28(2): 57-69.
39. Tanrıverdi G. Hemşirelik Bakımında Kültürel Duyarlılık. İçinde: *Kültürlerarası Hemşirelik*. Seviğ Ü., Tanrıverdi G. (Editörler), 1. Baskı, Akademi, İstanbul; 2014: s.153-160.

40. Tanrıverdi G. Hemşirelerde Kültürel Yeterliliği Geliştirmeye Yönelik Yaklaşım ve Öneriler. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2017; 25(3): 227-236.
41. Tertemiz N., Aslantaş S. Çok kültürlü eğitime dayalı proje çalışmasının sınıf öğretmeni adaylarının kültürlerarası duyarlılık düzeylerine etkisi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2016; 5(9): 7-22.
42. Şimşek H., Erkin O., Bayık Temel, A. Cultural sensitivity and related factors among nurse educators in Turkey. International Journal of Caring Sciences. 2017; 10(3): 1374-1381.
43. Ulrey KL., Amason P. Intercultural communication between patients and health care providers: An exploration of intercultural communication effectiveness, cultural sensitivity, stress, and anxiety. Journal of Health Communication. 2001; 13(4): 449-463.
44. Uzun Ö., Sevinç S. The relationship between cultural sensitivity and perceived stress among nurses working with foreign patients. Journal of Clinical Nursing. 2015; 24: 3400-3408.
45. Üstün E. Öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezilik düzeylerini etkileyen etmenler. 2011, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 138 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Münire Erden)
46. Yılmaz M., Aktaş B. Kültürlerarası hemşirelik eğitimi kültürlerarası hemşirelik dersi alan öğrencilerin kültürel duyarlılıklarının belirlenmesi. 3. Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitapçığı. 2015; 146-147.
47. Yalçın A., Yoğun Erçen AE. Kültür ile şekillenen çatışma tepkileri üzerine bir uygulama. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2004; 13(2): 201-217 .
48. Yılmaz F., Göçen, S. Sınıf öğretmeni adaylarının kültürlerarası duyarlılık hakkındaki görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2013; 6(15): 373-392.

8. EKLER

Ek 1. ANKET FORMU

Bu çalışma siz birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinde çalıştay yoluyla kültürel duyarlılığın geliştirilmesi amacıyla yüksek lisans tezi olarak planlandı. Elde edilen veriler bilimsel bir kongrede bildiri olarak sunulacak ve bilimsel bir makalede yayınlanacaktır. Anket formuna vereceğiniz yanıtlar bilimsel bir araştırmanın sonuçları olacaktır. Verdiğiniz katkı için teşekkür ederiz.

1. Yaşınız
2. Cinsiyet 1. Kadın 2. Erkek
3. Medeni durumunuz 1. Bekar 2. Evli
4. Çocuğunuz var mı? 1. Evet 2. Hayır
5. Annenin eğitim durumu nedir?
1- Okur-yazar değil 2- Okur yazar 3-İlkokul mezunu 4- Ortaokul mezunu
5- Lise mezunu 6. Üniversite mezunu 7.Yüksek lisans mezunu 8. Doktora mezunu
6. Babanın eğitim durumu nedir?
1- Okur-yazar değil 2- Okur yazar 3-İlkokul mezunu 4- Ortaokul mezunu
5- Lise mezunu 6. Üniversite mezunu 7.Yüksek lisans mezunu 8. Doktora mezunu
7. Aile tipiniz hangisi ile uyumludur? 1. Çekirdek aile 2. Geniş aile 3. Parçalanmış aile
8. Çalışıyor musunuz? 1. Hayır 2. Evet
9. Ne iş yapıyorsunuz?.....
10. Ailenin toplam aylık geliriTL
11. Kendi gelir-gider durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?
1. Gelir-gidere denk 2. Gelir giderden az 3. Gelir giderden fazla
12. Memleketiniz bölgeil ilçe..... köy.....
13. Kaç yıldır Çanakkale'de yaşamaktasınız?.....yıl
14. Çanakkale'de bulunma nedeniniz aşağıdakilerden hangisiyle uyumlu?
1. Öğrenci olduğum için buradayım 2. Ailemin işi nedeniyle geldim
3. Memleketim burası 4. Diğer.....
15. Hemşirelik mesleğini isteyerek mi tercih ettiniz? 1. Evet 2. Hayır
16. Yaşamınızın büyük çoğunluğu nerede geçti? 1. Kent 2. Kasaba 3. Köy
17. Kronik bir hastalığınız var mı? (Cevabınız evet ise belirtiniz)
1. Hayır 2. Evet.....

18. Fiziksel bir engeliniz var mı (Cevabınız evet ise belirtiniz)
1. Hayır 2. Evet.....
19. Dinsel yöneliminizi nasıl tanımlarsınız?
1. Belirtmek istemiyorum 2.
20. Cinsel yöneliminizi nasıl tanımlarsınız?
1. Belirtmek istemiyorum 2.....
21. İlgi ve hobiler.....
- 22.Kültürlerarası hemşirelik kavramını duydunuz mu? 1. Evet 2. Hayır
23. Kültürlerarası hemşirelik kavramını ilk olarak nerede duydunuz?.....
24. Kültürlerarası Hemşirelik ile ilgili ders/kongre/çalıştay/kurs vb. deneyimleriniz nelerdir?
.....
25. Aile içinde yabancı uyruklu akrabalarınız var mı? (Yenge, enişte vb) 1. Evet 2. Hayır
26. Yurt dışında bulundunuz mu? 1. Evet 2.Hayır
27. Yurt dışında bulunduysanız hangi amaçla bulundunuz?.....
- 28.Yabancı uyruklu arkadaşlarınız var mı? 1.Evet 2.Hayır
29. Onlarla ne sıklıkla görüşüyorsunuz?
30. Ana diliniz dışında bir veya birden fazla dil biliyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır
31. Bu dil veya dilleri iletişimde kullanıyor musunuz? 1. Evet 2.Hayır
32. Daha önceki eğitim yaşantınızda öğrenci değişim programlarına katıldınız mı?
1. Evet 2.Hayır
33. Öğrenci değişim programından yararlanmak ister misiniz? 1. Evet 2. Hayır
34. Farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izler misiniz? 1. Evet 2. Hayır
35. Farklı kültürleri, dinleri yaşam biçimlerini merak eder misiniz?
1. Evet 2. Hayır 3. Üzerinde hiç düşünmedim

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrencisi olan Asiye Günay tarafından gerçekleştirilen araştırmaya katılmak üzere davet edilmektesiniz. Bu çalışma "Kültürel Duyarlılık Çalıştayının Hemşirelik Öğrencilerinde Kültürel Duyarlılığa Etkisi"ni saptamak amacıyla yapılmaktadır. Görüşmeci olarak verdiğiniz bilgilerin ve telefon numaranızın paylaşılmayacağını garanti ediyorum.

Görüşmenin ortalama 15dakika sürmesi beklenmektedir. Katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır ve katılmak istemezseniz bu konuda size herhangi bir baskı ya da ısrarda bulunulmayacaktır. Görüşmenin herhangi bir aşamasında da görüşmeden vazgeçebilirsiniz. Araştırma ile ilgili tüm metodolojik ve etik konular aynı üniversitede öğretim üyesi olan Doç. Dr. Gülbu Tanrıverdi tarafından izlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Asiye Günay tarafından verilen anket formunu doldurmayı kabul ediyorum. Yukarıdaki izin beyanımı okudum. Buna göre telefon numaram ve verdiğim tüm bilgiler gizli kalacaktır. Görüşmeyi kabul ediyorum ancak bu görüşmenin herhangi bir aşamasında görüşmeden vazgeçebileceğimi de belirtiyorum.

Görüşülen:(imza)

Tarih:

Araştırmacı:(imza)

Tarih:

Ek 2. KÜLTÜRLERARASI DUYARLILIK ÖLÇEĞİ

Yönerge:

Aşağıda kültürlerarası iletişim hakkında ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yanıt yoktur. Lütfen hızlı bir şekilde ilk izleniminize göre bu ifadelere ne kadar katıldığınızı belirtin. İşbirliğiniz için teşekkür ederim.

5: Tamamen katılıyorum

4: Katılıyorum

3: Kararsızım

2: Katılmıyorum

1: Kesinlikle katılmıyorum

Lütfen cümlenin önündeki boşluğa yanıtınızın karşılığı olan numarayı yazınız.

- 1. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişimde bulunmaktan hoşlanırım.
- 2. Diğer kültürlerden olan insanların dar görüşlü olduğunu düşünürüm.
- 3. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken kendimden oldukça eminimdir.
- 4. Farklı kültürlerden olan insanların karşısında konuşmakta çok zorlanırım.
- 5. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken her zaman ne söyleyeceğimi bilirim.
- 6. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken oldukça sosyal olabilirim.
- 7. Farklı kültürlerden olan insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmam.
- 8. Farklı kültürlerden olan insanların değerlerine saygı duyarım.
- 9. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken kolayca telaşlanırım.
- 10. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken kendime güvenirim.
- 11. Farklı kültürdeki akranlarım hakkında bir kaniya varmadan önce beklemeyi tercih ederim.
- 12. Farklı kültürlerden olan insanlarla birlikteyken genellikle cesaretim kırılır.
- 13. Farklı kültürlerden olan insanlara karşı açık fikirliyimdir.
- 14. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken nezaket kurallarına daha dikkat ederim.
- 15. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken genellikle kendimi yetersiz hissedirim.
- 16. Farklı kültürlerden olan insanların davranış biçimlerine saygı duyarım.
- 17. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken olabildiğince çok bilgi edinmeye çalışırım.
- 18. Farklı kültürlerden olan insanların görüşlerini kabul edemem.

5: Tamamen katılıyorum

4: Katılıyorum

3: Kararsızım

2: Katılmıyorum

1: Kesinlikle katılmıyorum

Lütfen cümlelerin önündeki boşluğa yanıtınızın karşılığı olan numarayı yazınız.

— 19. İletişimimiz boyunca kültürel olarak farklı olan akranlarımla imalı yorumlarına karşı hassasım.

— 20. Kendi kültürümün diğer kültürlerden daha iyi olduğunu düşünürüm.

— 21. İletişimimiz boyunca kültürel olarak farklı olan akranlarıma genellikle olumlu yaklaşırım.

— 22. Kültürel olarak farklı insanlarla uğraşmak zorunda kalacağım durumlardan kaçınırım.

— 23. Kültürel olarak farklı olan akranlarıma karşı anlayışımı, genellikle sözlü/sözsüz iletişim ile belli ederim.

— 24. Kültürel olarak farklı olan akranlarımla aramızdaki farklılıklardan keyif alırım.

Ek 3. TÜRKÇE KDÖ KULLANMA İZİNİ

01.07.2016

Sayın Asiye ÖZDİŞCİ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ danışmanlığında yürütmeyi planladığımız "Hemşirelik Öğrencilerinde Çalıştay Yoluyla Kültürel Duyarlılığın Geliştirilmesi" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında Türkçe'ye uyarlanmış olduğumuz Türkçe Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'ni kullanabilirsiniz. Çalışma sürecinizde başarılar dilerim.

Yrd. Doç. Dr. Serap BULDUK
Düzce Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürü
0380 542 1015

Ek 4. ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLARI

Ek 5. YAKA KARTI

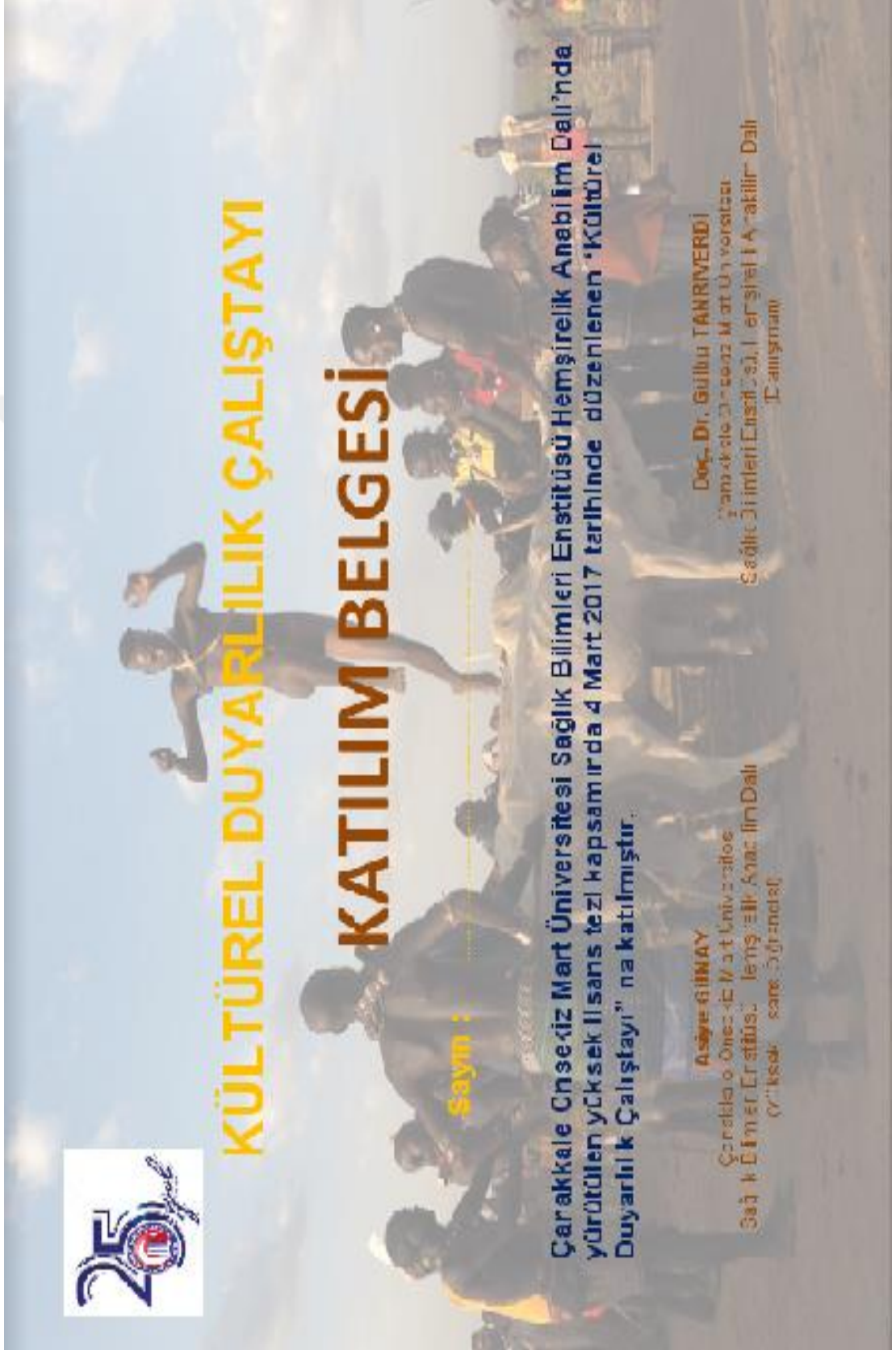
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK YÜKSEKOKULU

KÜLTÜREL DUYARLILIK ÇALIŞTAYI

KATILIMCI

Ek 6. KATILIM BELGESİ

KÜLTÜREL DUYARLILIK ÇALIŞTAYI

KATILIM BELGESİ

Sayın :

Çarakkale Çirsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı'nda
yürütülen 'Çirsekiz İhsan tezi kapsamında 4 Mart 2017 tarihinde düzenlenen 'Kültürel
Duyarlılık Çalıştayı'na katılmıştır.

Asiye GILINAY
Çarakkale Çirsekiz Mart Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı
Çirsekiz, Çarakkale

Doç. Dr. Gülbuğ TARRIVERDİ
Çarakkale Çirsekiz Mart Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı
Çirsekiz, Çarakkale

Ek 7. ETİK KURUL ONAY FORMU

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı :18920478-050.01.04-E.81240

20.07.2016

Konu :Başvuru İncelemesi

Sayın Doç.Dr. Gülbu TANRIVERDİ

Yürütücülüğünü yapmış olduğunuz ""Kültürel Duyarlılık Çalıştayının" Hemşirelik Öğrencilerinde Kültürel Duyarlılığa Etkisi" başlıklı 2011-KAEK-27/2016-E.69330 nolu projeniz ile ilgili olarak Klinik Araştırmalar Etik Kurulunun almış olduğu 13/07/2016 tarih ve 13-09 nolu kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Karar Tarihi :13.07.2016 14:00

Karar No :2016-13

Karar-09)2011-KAEK-27/2016-E.69330 no'lu araştırma ile ilgili olarak, proje yürütücüsü Doç. Dr. Gülbu TANRIVERDİ'nin sunumunun dinlenmesinin ve raportörün hazırladığı değerlendirilmenin okunması sonrasında yapılan oylamada **"ETİK KURUL ONAYINI ALIR."** kararı verilmiştir.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Öztürk ÖZDEMİR
Başkan

Ek 8. KURUM İZİNİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 78714105-302.14.04-E.99458
Konu : Tez Adı Değişikliği

23.08.2017

SBE HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Enstitü Yönetim Kurulu'nun 18.08.2017 tarih ve 27/5 sayılı Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisi Asiye GÜNAY'ın tez adı değişikliği ile ilgili alınan kararı aşağıda belirtilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Karar : 27/5-Hemşirelik Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 16.08.2017 tarih ve 2017/15 sayılı Anabilim Dalı Kurul Kararı doğrultusunda Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Asiye GÜNAY'ın Yüksek Lisans Tez Adının aşağıda belirtilen şekliyle değiştirilmesine **OY BİRLİĞİ** ile karar verildi.

Adı Soyadı	Danışman	Eski Tez Adı	Yeni Tez Adı
Asiye GÜNAY	Prof.Dr.Gülbu TANRIVERDİ	Kültürel Duyarlılık Çalıştayının Hemşirelik Öğrencilerinde Kültürel Duyarlılığa Etkisi	Hemşirelik Öğrencilerinde Çalıştay Yoluyla Kültürel Duyarlılığın Geliştirilmesi

 e-imzalıdır

Prof. Dr. Ahmet ÜNVER
Müdür

Ek 9. KURUM İZİNİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 13186036-199-E.26937
Konu : Çalıştay

01.03.2017

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 27.02.2017 tarihli ve 78179085-199-E.25817 sayılı yazınız.

04 Mart 2017 Cumartesi günü Safiye Hüseyin Elbi Konferans Salonu'nda Yüksekokulunuz 1.sınıf öğrencileri ile birlikte yapılması planan "Kültürel Yeterlilik Çalıştayı"na ilişkin ilgi sayılı talebiniz Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

 e-imzalıdır

Prof. Dr. Süha ÖZDEN
Rektör V.

Dağıtım:

Gereği:

Çanakkale Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğüne

Bilgi:

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığına
(Koruma ve Güvenlik Şube Müdürlüğü)

Ek 10. KURUM İZİNİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Çanakkale Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü

Sayı : 78179085-199-E.25817
Konu : Kültürel Yeterlilik Çalıştayı

27.02.2017

GENEL SEKRETERLİK

Yüksekokulumuz Öğretim Üyesi Doç. Dr. Gülbu TANRIVERDİ'nin "Kültürel Yeterlilik" konulu çalıştayı hemşirelik bölümü 1. sınıf öğrencileri ile birlikte 04 Mart 2017 Cumartesi günü Yüksekokulumuz Safiye Hüseyin Elbi Konferans Salonunda yapması planlanmış olup, çalıştay'ın yapılabilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır

Doç.Dr. Gülbu TANRIVERDİ
Müdür

Ek 11. KURUM İZİNİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü

Sayı : 78179085-044-E.1800012231
Konu : Veri Toplama

19/01/2018

Sayın Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

Danışmanı olduğunuz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı öğrencisi Asiye Özdişci'nin hemşirelik bölümü 1. sınıf öğrencilerimizde 26.09-03.10 ve 10.10.2016 tarihlerinde gerçekleştirdiği veri toplama müdürlüğümüz bilgisi dahilinde yapılmıştır. Kurum iznine ulaşamama kaynaklı sorundan dolayı öğrencinin mağdur edilmemesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ
Yüksekokul Müdürü

Ek 12. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Asiye	Soyadı	ÖZDİŞCİ
Doğum Yeri	Altındağ	Doğum Tarihi	24.10.1987
Uyruğu	TC	TC Kimlik No	55381081438
E-mail	asiyegny@gmail.com	Tel	05372381236

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans		
Lisans	Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hemşirelik Yüksek Okulu	2009

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
1. Hemşire	GATA Ankara	2009-2010
2. Hemşire	Tatvan Asker Hastanesi	2010-2013
3. Hemşire	Çanakkale Asker Hastanesi	2013-2016
4. Hemşire	Çanakkale Devlet Hastanesi	2016-2017
5. Hemşire	Gökçeada Devlet Hastanesi	2017-Halen

Yabancı Dil Sınav Notu ÜDS: 60

A-Uluslararası ve Ulusal Yayınları/Bildirileri/Diğer:

Tanrıverdi G., Özdişci A. Hemşirelik Öğrencilerinde Çalıştay Yoluyla Kültürel Duyarlılığın Geliştirilmesi. 1.Uluslararası 4.Ulusal Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi 21-24 Ekim 2017, Şanlıurfa

B-Katıldığı Uluslararası ve ulusal konferans ve kongreler:

1.Uluslararası 4.Ulusal Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi 21-24 Ekim 2017, Şanlıurfa

